

Suomen ja Israelin asekauppa 2000-luvulla

Sotatuotteita Suomen Puolustusvoimille,
komponenttien vientiä ja tuontia

Kari Paasonen

Julkaisija

Suomen Rauhanpuolustajat – Fredskämparna i Finland ry on vuonna 1949 perustettu poliittisesti ja uskonnollisesti sitoutumaton kansalaisjärjestö. Sen tarkoituksena on toimia rauhan, aseriisunnan, suvaitsevaisuuden, ihmisoikeuksien ja maailmanlaajuisen tasa-arvon puolesta.

www.rauhanpuolustajat.org

Kirjoittaja

Kari Paasonen on toiminut tutkijana useissa ajatushautomo SaferGloben asekauppaa ja asevalvontaa tarkastelevissa projekteissa. Vuonna 2015 Paasonen toimi Israelissa ja Palestiinassa Kirkon ulkomaanavun lähettämänä ihmisoikeustarkkailijana EAPPI-ohjelmassa (Ecumenical Accompaniment Programme in Palestine and Israel). Paasonen tekee väitöskirjaa työttömyyden ja poliittisen väkivallan välisestä suhteesta Tampereen rauhan ja konfliktintutkimuskeskuksessa TAPRI:ssa. Hän on myös ollut vierailevana tutkijana Oslon rauhantutkimusinstituutissa PRIO:ssa.

Selvityksessä esitetyt näkemykset ovat yksin kirjoittajan, eivätkä ne välttämättä edusta Suomen Rauhanpuolustajien tai minkään muun tahon näkemyksiä.

Selvityksen lähdeaineistoja saatavilla verkossa

Viranomaisilta selvitystä varten tietopyynnöillä saadut asiakirjat ovat osin saatavilla Rauhanpuolustajien verkkosivuilta osoitteessa www.rauhanpuolustajat.org/israel-asekauppa. Sivulta löytyy myös selvityksen kirjoittajan tekemiä yhteenvetoja aineistosta.

Sisällysluettelo

Tiivistelmä	5
Summary	6
Johdanto	7
1. Suomen ja Israelin asekaupasta on kirjoitettu ennenkin	9
2. Israelista on tuotu monenlaista kalustoa Puolustusvoimille	11
2.1. Israel on väkilukuun suhteutettuna maailman suurin asekauppias.....	11
2.2. Suomi on tehnyt sotatuotteiden hankintapäätöksiä Israelista liki joka vuosi.....	13
2.3. Sotatuotehankintoja Israelista noin 400 miljoonalla eurolla 13 vuodessa.....	15
2.4. Valmisteilla on suuri ilmatorjuntaohjushankinta Israelista.....	16
2.5. Siviiliasetuontina erityisesti haulikoiden ja kiväärien osia ja tarvikkeita.....	18
2.6. Sotatuotekaupat Israelista luovat riippuvuutta israelilaisista yrityksistä.....	18
2.7. Päätökset sotatuotehankinnoista tekee puolustusministeri.....	18
3. Moni Suomesta Israeliin viety sotatuote ei jää Israeliin	20
3.1. Suomen siviiliaseseiden ja sotatuotteiden vienti Israeliin on tilastojen valossa vähäistä.....	20
3.2. Kaksikäyttötuotteille vientilupia on myönnetty erityisesti viime vuosina.....	22
3.3. Sotatuotteiden vientilupia Israeliin on saanut 13 suomalaisyritystä.....	23
3.4. Pääosa sotatuotteiden vientiluvista liittyy komponenttien toimittamiseen.....	24
3.5. Israelin ja Suomen tietoturvaluusussopimus salaisen tiedonvaihdon helpottamiseksi.....	27
3.6. Suojaliivien vientiluvasta ensin kielteinen ja myöhemmin myönteinen päätös.....	27
4. Suomen puolustusministerit ovat käyneet tutustumassa Israelin aseteollisuuteen	29
4.1. Israelissa suomalaiset ovat vierailleet YK-operaatioissa, aseteollisuusyrityksissä ja sotilaskohteissa.....	29
4.2. Suomen ja Israelin puolustusministeriöt ovat allekirjoittaneet yhteisymmärryspöytäkirjan.....	31

5. Suomessa on esitetty vaatimuksia Israelin asekaupan lopettamisesta	33
5.1. Israel on syylistynyt sotarikoksiin ja muihin kansainvälisen oikeuden vastaisiin toimiin.....	33
5.2. Israelin ja palestiinalaisten välinen konflikti hyödyttää israelilaista aseollisuutta.....	34
5.3. Israelin asekaupan lopettamista on Suomessa vaadittu monesti.....	35
5.4. Voisiko Suomi lopettaa asekaupan Israelin kanssa?.....	36
5.5. Asevientä on rajoitettu monen maan kanssa.....	36
5.6. Korvaavaa kalustoa saisi muualtakin, mutta jo hankittujen sotatuotteiden huolto vaikeutuisi.....	37
Viitteet	40

Taulukot

Taulukko 1. Saatavilla olevat tiedot Israelista tehdyistä hankintapäätöksistä 2008–2021.....	14
--	-----------

Kuvaajat

Kuvaaja 1. Suomen asetuonnin alkuperämaat vuosina 2000–2020.....	11
Kuvaaja 2. Israelin aseviennin kohdemaat vuosina 2000–2020.....	12
Kuvaaja 3. Tiedossa olevien Israelista tehtyjen hankintapäätösten arvo 2008–2021.....	15
Kuvaaja 4. Israelin siviiliasetuonnin arvo 2002–2020.....	17
Kuvaaja 5. Suomen myöntämät sotatuotteiden vientiluvat Israeliin 2002–2020.....	21
Kuvaaja 6. Suomen toteutunut sotatuotteiden vienti Israeliin 2002–2020.....	21
Kuvaaja 7. Suomen toteutunut siviiliaseseiden vienti Israeliin 2002–2020.....	22
Kuvaaja 8. Suomen Israeliin myöntämien kaksikäyttötuotteiden vientiluvat 2011–2020.....	23
Kuvaaja 9. Sotatuotteiden vientilupia Israeliin saaneet suomalaisyritykset 2008–2021.....	23
Kuvaaja 10. Suomalaisten ja israelilaisten yritysten väliset yhteydet vientilupien perusteella 2008–2021.....	26
Kuvaaja 11. Puolustusvoimain komentajan, puolustusministerin ja puolustusministeriön vierailut Israelissa 2000–2021.....	29
Kuvaaja 12. Palestiinalaiset ja israelilaiset kuolonuhrit Gazassa käydyissä sodissa.....	33

Tiivistelmä

Suomi on tehnyt vuosina 2008–2021 ainakin 16 hankintapäätöstä, joilla on päätetty hankkia sotatuotteita Israelista. Näiden arvo on yhteensä noin 400 miljoonaa euroa, joka vastaa noin viittä prosenttia kaikista Suomen vastaavalla ajalla sotatuotehankintoihin budjetoimista varoista. Suomi on päättänyt hankkia Israelista muun muassa pintatorjuntaohjusjärjestelmän, vastatykistötutkia, kenttäradioita ja viestintäverkon laitteita.

Suomi valmistelelee ilmatorjuntaohjushankintaa Israelista. Hankintahinta voi nousta yli miljardiin euroon, joten mikäli hankinta toteutuu suunnitellusti, tulee se kasvattamaan Israelista tehtyjen hankintojen arvoa merkittävästi.

Tukholman kansainvälisen rauhantutkimusinstituutin SIPRin mukaan Suomi on 2000-luvulla hankkinut suuria aseita Israelin lisäksi 14 muusta valtiosta. Näistä valtioista liki kaikki ovat Euroopassa tai Pohjois-Amerikassa. Israel on ainoa Euroopan ja Pohjois-Amerikan ulkopuolinen valtio, jonka kanssa Suomi on solminut tietoturvallisuussopimuksen. Sopimusta on perusteltu sillä, että se helpottaa tiedonvaihtoa Suomen ja Israelin valtioiden ja yritysten välillä puolustus- ja turvallisuushankinnoissa. Suomen ja Israelin puolustusministeriöt ovat allekirjoittaneet vuonna 2013 yhteisymmärryspöytäkirjan, jonka mukaan ne haluavat lisätä sotatuotteisiin liittyvää yhteistyötä. Vuonna 2019 Israelin puolustusministeriö listasi Suomen tärkeäksi aseviennin kohteeksi.

Suomen asevientä Israeliin on ollut hyvin pientä suhteessa asetuontiin Israelista tai suhteessa Suomen kaikkeen aseventtiin. Vuosina 2002–2020 Suomi on vienyt sotatuotteita ja siviiliaseita Israeliin yhteensä vajaan miljoonan euron arvosta. Vain pieni

osa Suomen vuosina 2008–2021 sotatuotteille myöntämistä vientiluvista on kuitenkin ollut tuotteille, jotka jäävät pysyvästi Israeliin. Monissa tapauksista Suomesta on viety Israeliin komponentteja, jotka on Israelissa asennettu joihinkin tuotteisiin ja tämän jälkeen viety Israelista eteenpäin.

Eniten sotatuotteiden vientilupia Israeliin on saanut Patria. Vientiluvat ovat mahdollistaneet tiedon ja komponenttien toimitamisen Patrian ja israelilaisyritysten välillä. Luvat ovat liittyneet lähinnä tilanteisiin, joissa Patria on hyödyntänyt israelilaisyritysten tuotteita valmistamiensa panssariajoneuvojen varustelussa. Suomalaisyrityksistä myös Millog on ollut yhteydessä israelilaisyrityksiin, sillä Millogille on ulkoistettu Puolustusvoimien kaluston huoltoa ja Millogin huoltovastuulla on myös Israelista hankittuja sotatuotteita.

Suomen puolustusministeri on vierailut Israelissa kahdesti ja Puolustusvoimain komentaja kerran vuosina 2000–2021. Lisäksi puolustusministeriön henkilöstöä on vierailut Israelissa kahdeksan kertaa niin, että puolustusministeri ei ole ollut mukana. Matkoilla suomalaiset ovat vierailleet Israelissa toimivassa YK-operaatiossa, käyneet Israelin sotilaskohteissa ja tutustuneet Israelin aseeteollisuuteen.

Useat suomalaiset poliitikot ovat vaatineet Suomen ja Israelin välisen asekaupan lopettamista. Suomi tukee hankinnoillaan Israelin aseeteollisuutta, joka hyötyy Israelin ja palestiinalaisten välisestä konfliktista. Aseviennin rajoittaminen johonkin maahan on pakotteena melko yleinen, mutta asetuonnin rajoittaminen on pakotteena huomattavasti harvinaisempi. Tällä hetkellä Suomen asetuontia rajoittaa viisi asetuontikieltoa.

Summary

Between 2008 and 2021 Finland took at least 16 decisions to buy military equipment from Israel. These total about 400 million euro, equal to five percent of funds Finland budgeted for military equipment procurements during corresponding period. The equipment Finland sought from Israel include an anti-ship missile system, multi-mission radars, field radios and equipment for the communications network.

Finland is preparing to buy a groundbased air defence system from Israel. The purchase price could rise to more than a billion euro. If the purchase happens as planned, it will considerably increase the value of military procurements from that country.

According to the Stockholm International Peace Research Institute (SIPRI) Finland has acquired major weapons from 14 countries in addition to Israel. Almost all are in Europe or North America. Israel is the only country outside Europe and North America with which Finland has an information security agreement. The agreement has been justified as easing information exchanges between Finnish and Israeli companies and governments on defence and security procurements. The Ministries of Defence of Finland and Israel have signed in 2013 a Memorandum of Understanding which states that they wish to expand cooperation related to military equipment. In 2019, the Israel Ministry of Defence listed Finland as an important target for Israeli arms exports.

Finnish arms exports to Israel have been very small compared to Finland's arms imports from Israel or to Finnish arms exports as a whole. Between 2002 and 2020 the value of military equipment and civilian firearms exports from Finland to Israel has been less than

million euro combined. Only a small share of the export licenses that Finland has granted for military equipment between 2008 and 2021 have been for products that remain permanently in Israel. In many cases Finland has exported components to Israel that have then been fitted to other products and exported from Israel.

The Finnish company Patria has got the most export licences for military equipment to Israel. These have enabled the delivery of data and components between Patria and Israeli companies. The licences have mainly related to situations in which Patria has equipped the armoured vehicles it manufactures with products of Israeli companies. There has also been a link between Israeli companies and the Finnish company Millog as maintenance of the Finnish Defence Forces' equipment has been outsourced to it. Millog is also responsible for maintenance of equipment procured from Israel.

The Finnish defence minister has visited Israel twice and the commander-in-chief of the Defence Forces once between 2000 and 2021. The personnel of the Ministry of Defence have also visited Israel eight times without the minister. During these trips the Finns have viewed the UN operation in Israel, visited Israeli military units and toured the Israeli arms industry.

Many Finnish politicians have demanded an end of the arms trade between Finland and Israel. Through its acquisitions Finland supports Israel's arms industry, which in turn profits from the conflict between Israel and Palestinians. Restricting arms exports to a country is fairly common as a sanction but curbs on arms imports considerably less usual. Currently, arms imports to Finland are restricted by five bans on arms imports.

Johdanto

Asekaupasta on tärkeää käydä yhteiskunnallista keskustelua, sillä se, kelle myymme aseita ja mistä niitä ostamme, on osa Suomen ulko- ja puolustuspolitiikkaa. Asekauppa vaikuttaa rauhaan ja turvallisuuteen Suomessa ja maailmanlaajuisesti.

Suomen Rauhanpuolustajien toiminnanjohtaja Teemu Matinpuro totesi vuoden 2021 lopulla järjestetyssä seminaarissa Rauhanpuolustajien olevan aktiivinen Palestiinan kysymyksen suhteen.¹ Näin ollen ei ole yllättävää, että Rauhanpuolustajat on halunnut tilata selvityksen Suomen asekaupasta juuri Israelin kanssa. Israelin ja palestiinalaisten välinen konflikti on jatkunut vuosikymmenestä toiseen.

Rauhanpuolustajien lisäksi Suomen asekauppaan Israelin kanssa on kuitenkin kiinnittänyt huomiota moni muukin. Oikeastaan mikään toinen valtio, josta Suomi on hankkinut sotatuotteita, ei ole viime aikoina aiheuttanut yhtä runsasta keskustelua. Suomessa on kyllä keskusteltu asekaupasta joidenkin valtioiden kanssa enemmänkin, mutta keskustelua on silloin käyty valtioista, joihin Suomi on vienyt sotatuotteita. Eniten on keskusteltu Suomen asevienneistä Jemenin sotaan osallistuneisiin Saudi-Arabiaan ja Arabiemiirikuntiin. Israelin ja Suomen välinen asekauppa taas suuntautuu lähinnä Israelista Suomeen.

Suomen ja Israelin asekaupasta on kirjoitettu jonkin verran aiemminkin. Tähän asti kattavin esitys aiheesta on Johannes Lehtisen toimittama ja SaferGloben julkaisema taustapaperi vuodelta 2012.² Tuon taustapaperin ja tämän selvityksen lähtökohdat ovat kuitenkin hieman erilaiset. SaferGloben taustapaperin ensisijainen tarkoitus oli tarkastella asekaupan muutosta 1940-luvulta 2000-luvulle, Israelin ja Suomen asekauppa toimi läpi julkaisun kantavana tapaustarkasteluna.

Nyt käsillä oleva selvityksen lähtökohta on Suomen ja Israelin välisen asekaupan tarkastelu. Tarkastelen sen muotoja ja siihen linkittyviä tapahtumia ja toimijoita. Vuonna 2012 julkaistun taustapaperin jälkeen Israelin ja Suomen asekaupassa on ehtinyt tapahtua monta vientiä ja hankintaa. Tämä selvitys käy Suomen ja Israelin asekauppaa 2000-luvulla läpi systemaattisemmin ja yksityiskohtaisemmin kuin aiemmat julkaisut.

Moni Israelin asekauppaan linkittyvä teema ansaitsisi kuitenkin tulla käsitellyksi laajemmin kuin tämän selvityksen puitteissa on ollut mahdollista. Olisi mielenkiintoista tietää, ovatko Israelin puolustusviranomaisten tai puolustusvoimien edustajat vierailleet Suomessa. Tässä selvityksessä tarkastellaan ainoastaan suomalaisten vierailuja Israelissa. Euroopan unionin ulottuvuus asekaupassa on tärkeä, joten Suomen asekauppa Israelin kanssa asettuisi paremmin kontekstiin tarkastelemalla myös muiden EU-maiden asekauppaa Israelin kanssa sekä EU-maissa ja EU-elimissä käytyä keskustelua aiheesta. Tässä raportissa keskitytään Suomen osuuteen ja Suomessa käytyyn keskusteluun.

Asekauppa on osa kauppapolitiikkaa ja ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa. Israelin asekaupan yhteyttä Suomen muuhun Israelin-politiikkaan ja toisaalta muuhun kauppa-, ulko- ja turvallisuuspolitiikkaan olisi myös avartavaa tarkastella lähemmin. Oleellinen aihe on Israelin aseeteollisuuden kytkeytyminen Israelin valtioon ja yritysten osallisuus käynnissä olevassa konfliktissa ja miehityksessä. Näitä teemoja käsitellään lyhyesti raportin lopussa, mutta aiheesta riittäisi enemmänkin tarkasteltavaa.

Selvityksen lähteenä ovat lähinnä viranomaisilta saadut tiedot. Eniten tietoja selvi-

tystä varten olen saanut puolustusministeriöltä. Olen hyödyntänyt selvityksessä myös ajatushautomo SaferGloben kokoamia tilastoja, jotka nekin pohjautuvat viranomaisilta saatuihin tietoihin. Näistä aineistoista ilmittyneitä seikkoja olen tarkentanut ja täydentänyt perustuen lehtitietoihin, eduskunnan ja valtioneuvoston asiakirjoihin sekä kyselemällä lisää viranomaisilta ja yrityksiltä. Aiemmat selvitykset teemaan liittyen ovat myös toimineet tärkeänä tietolähteenä.

Vaikka kaikkia toivomiani tietoja en ole viranomaisilta saanut, on oleellista todeta, että ilman viranomaisten ja yritysten antamia tietoja selvityksen teko tässä muodossa ei olisi ollut mahdollista.

Haluan osoittaa seuraaville henkilöille kiitokseni tiedoista, keskusteluista ja kommentteista, joita sain selvitystä kirjoittaessani: rauhan- ja konfliktitutkimuksen mais-

terioipiskelija Alex Aaltola, hallintojohtaja Hannu Antikainen puolustusministeriöstä, Patrian Land-liiketoiminnan johtaja Jussi Järvinen, tietosuojajohtaja Kari Laitinen Pääesikunnasta, SaferGloben asiantuntija Johannes Lehtinen, Suomen Rauhanpuolustajien toiminnanjohtaja Teemu Matinpuro, ohjelmajohtaja Lauri Puranen puolustusministeriöstä, lähetystöneuvos Ilkka Rentola ulkoministeriöstä, ICAHD Finlandin puheenjohtaja Syksy Räsänen ja Millogin viestintäpäällikkö Maria Takalo. Kiitos avusta myös niille, jotka eivät halunneet tässä yhteydessä tulla mainituiksi nimeltä. Mikäli selvitykseen on kaikesta yrittämisestä huolimatta jäänyt virheitä, syy niistä on luonnollisesti minun.

E erityiskiitos Suomen Rauhanpuolustajille saamastani mielenkiintoisesta toimeksiannosta selvittää Suomen ja Israelin asekauppaa.

1. Suomen ja Israelin asekaupasta on kirjoitettu ennenkin

Suomen ja Israelin asekaupasta 2000-luvulla on saatavilla jonkin verran tietoa jo ennestään.

Jarmo Pykälän selvityksessä Suomen aseviennistä ja sotateollisuudesta vuosina 1998–2007 Suomen ja Israelin asekauppa sai oman kappaleensa. Raportissa kerrottiin suomalaisen Insta Defsecin toimittaneen lämpökameroita ja hakupään runkoja israelilaisen aseyrityksen Rafaelin ohjuksiin. Suomalaisyritys Patria Vehicles puolestaan oli yhteydessä israelilaiseen Elbit Systemsiin ja suomalainen Mastsystem Int'l oli yhteydessä israelilaiseen Avitan Electronicsiin. Puolustusvoimien todettiin hankkineen elektroniikkaa israelilaiselta EFI Telecomilta ja ohjuksia saksalaiselta EuroSpikelta, josta Rafael omisti 20 prosenttia.³

Kansalaisjärjestö ICAHD Finland keskittyi puolestaan lyhyessä selvityksessään erityisesti Elbit Systemsin ja Rafaelin osallisuuteen Israelin sotatoimissa. Edellä mainittujen EuroSpike-kauppojen lisäksi Suomen Puolustusvoimat oli hankkinut Elbit Systemsiltä elektroniikkaa vuonna 2009. Israel oli iskenyt Elbit Systemsin valmistamilla miehittämättömillä lennokeilla ja Rafaelin valmistamilla ohjuksilla siviili-kohteisiin Gazan sodassa 2008–2009 ja Libanonissa vuonna 2006. ICAHDin selvityksen mukaan iskut olivat sotarikoksia.⁴

Kattavimmin aihetta on käsitelty SaferGloben⁵ vuonna 2012 julkaisemassa asekaupan muutosta tarkastelevassa taustapaperissa. Suomen ja Israelin asekaupaa käytetään tapauksena, jonka kautta hahmotetaan aseteknologian muutosta ”tykeistä korkeaan teknologiaan”.⁶

Julkaisu valottaa Suomen ja Israelin asekaupan pitkää historiaa, erityisesti suomalaisen Tampellan ja israelilaisen Soltamin yhteistyötä, joka kesti 1950-luvun alusta 1970-luvun puoleenväliin.⁷ Yhteistyön seurauksena Tampellan suunnitteluun perustuvia kenttätykkejä ja kranaatinheitimiä myytiin niin Eurooppaan, Aasiaan, Afrikkaan kuin Amerikkaankin. Selvitys tarkastelee myös monia Suomen ja Israelin väliseen asekauppaan liittyviä tapauksia 2000-luvulla. Julkaisu muun muassa avaa Insta DefSecin roolia Rafaelin alihankkijana, nostaa esiin Suomen Israelista vuonna 2012 tilaamat miehittämättömät lennokit ja tarkastelee Patrian ja israelilaisyhtiöiden yhteistyötä.

Raportin loppupuolella esitellään EU-rahoitteisia hankkeita, jotka liittyivät laajemmin turvallisuuteen ja joissa oli mukana sekä suomalaisia että israelilaisia yhteistyökumppaneita. Aktiivisimmin Suomesta näihin hankkeisiin oli osallistunut Teknologian tutkimuskeskus VTT. Selvityksen lopuksi tarkastellaan Israel-asekauppaan liittyviä ongelmia, aiheesta käytyä yhteiskunnallista keskustelua ja erityisesti Suomen ja Israelin välistä tietoturvaluussopimusta, jonka eduskunta hyväksyi keväällä ennen raportin julkaisua.

Jarmo Pykälän vuonna 2014 ilmestynyt kattava tietokirja suomalaisesta asekaupasta esitteli joitain tapauksia myös Suomen ja Israelin asekaupasta, mutta pääosin nämä olivat samoja kuin jo edellä mainitut.⁸

SaferGlobe julkaisi vuosittain raporttia, jossa tarkasteltiin Suomen asekaupaa vuodesta 2008 vuoteen 2015. Näissä raporteissa kirjoitettiin pohjoismaisella yhteistyöllä Israelista hankituista naamiover-

koista ja maastouttamisjärjestelmistä⁹ sekä suomalaisten Patrian ja Noptelin yhteistyöstä israelilaisten Elbit Systemsin ja Plasan Sasan kanssa¹⁰. Asekauppaa Israeliin käsiteltiin lyhyesti muissakin vuosiraporteissa.¹¹ Vuodesta 2016 eteenpäin Safer-Globe siirtyi julkaisemaan asevientitiedot verkossa, joten verkkosivuilta on saatavilla tiedot siitä, millaista sotatuotteiden, kaksikäyttötuotteiden ja siviiliaseiden vienti Suomesta Israeliin on ollut.¹²

Tiedotusvälineet ovat uutisoineet yksittäisistä Suomen Israelista tekemistä asehan-

kinnoista¹³, joskus laajemminkin Suomen ja Israelin asekaupasta¹⁴.

Keskustelua Suomen ja Israelin asekaupasta on käyty myös lukuisissa muissa yhteyksissä, esimerkiksi eduskunnassa kansanedustajat ovat esittäneet aiheesta kysymyksiä, joihin ministerit ovat vastanneet. Yhteiskunnalliseen keskusteluun Israelin asekaupan ympärillä palataan tarkemmin selvityksen viimeisessä luvussa.

Tieteellistä tutkimusta Suomen ja Israelin välisestä asekaupasta ei tiettävästi ole julkaistu.

2. Israelista on tuotu monenlaista kalustoa Puolustusvoimille

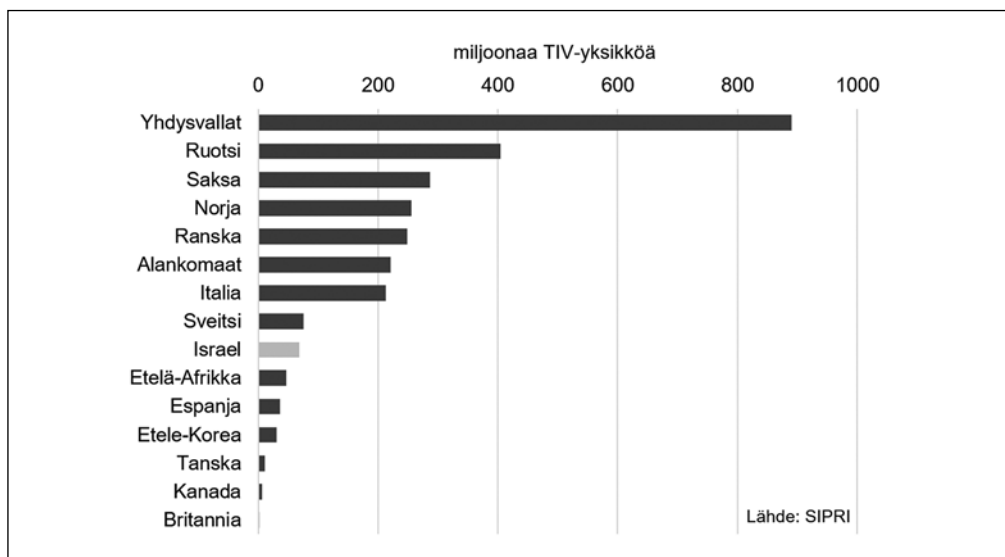
2.1. Israel on väkilukuun suhteutettuna maailman suurin asekauppias

Israel on vuosina 2000–2020 ollut Tukholman kansainvälisen rauhantutkimusinstituutin SIPRI:n tietojen mukaan maailman seitsemänneksi suurin aseviejä. Jos maiden asevientä suhteutetaan niiden väkilukuun, Israel on ollut suurin. Israelin osuus kaikesta maailman aseviennistä on ollut 3 prosenttia.¹⁵ SIPRI:n viimeisimmäksi jäänyt listaus maailman sadasta suurimmasta aseeteollisuusyrityksestä vuodelta 2018 arvioi kolme israelilaisyritystä maailman sadan suurimman joukkoon.¹⁶ Elbit Systems oli sijalla 28, Israel Aerospace Industries sijalla 39 ja Rafael sijalla 44. Vertailun vuoksi suomalaisia yrityksiä sadan joukossa ei vuonna 2018 ollut yhtäkään, joskin Patria oli aiempina vuosina ajoittain mahtunut listalle mukaan.¹⁷

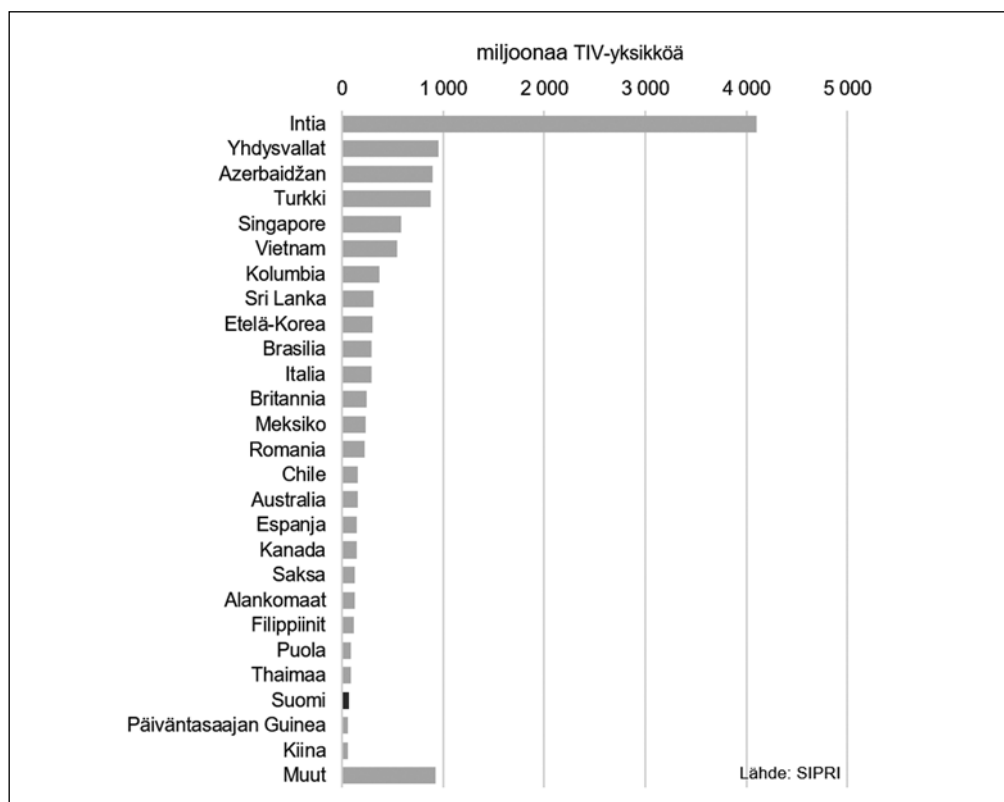
SIPRI:n tilastoissa ase siirtoja tarkastellaan TIV-yksiköinä (trend indicator value). TIV-yksiköt perustuvat erityyppisten aseiden, asejärjestelmien ja näiden osien tuotantokustannuksiin. Tilastot sisältävät tiedot vain suurten tavanomaisten aseiden (major conventional weapon) siirroista, näihin SIPRI laskee tietyin rajoituksin muun muassa sotilaskäyttöön tehdyt ilma-alukset, ilmapuolustusjärjestelmät, panssaroidut ajoneuvot, laivat, ohjukset ja tietyt tutkat. Mukaan ei lasketa esimerkiksi pienaseita – kuten kiväärejä –, kaliiperiltaan alle 100 mm tykkejä ja ampumatarvikkeita. SIPRI:n tilastot asesiiroista eivät myöskään sisällä joukkotuhoaseita, kuten ydinaseita.¹⁸

Vuosien 2000–2020 aikana Suomi on tuonut suuria aseita SIPRI:n tilastojen mukaan 15:stä eri maasta, kuten kuvaajasta 1 näkyy.

Kuvaaja 1. Suomen asetuonnin alkuperämaat vuosina 2000–2020

Kuvaaja 2. Israelin aseviennin kohdemaat vuosina 2000–2020

Näistä Israel on tilaston mukaan ollut yhdeksänneksi suurin. Israelin osuus Suomen ase-
tuonnista on ollut noin kolme prosenttia. Israel erottuu yhdessä Etelä-Afrikan ja Etelä-Korean kanssa tuontimaista siinä mielessä, että ne ovat ainoat Euroopan ja Pohjois-Amerikan ulkopuoliset valtiot.

Yhteistyö Euroopan ja Pohjois-Amerikan valtioiden välillä on tietyllä tavalla ollut Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikan pääsuunta. Puolustusministeriön julkaisemassa materiaali- ja poliittisessa osastrategiassa nostetaan esille kolme kansainvälistä yhteistyötahoa, jotka ovat Euroopan unioni, Nato ja Pohjoismainen puolustusalan yhteistyö-
rakenne NORDEFCO.¹⁹ Suomi on myös katsonut Euroopan ja Pohjois-Amerikan valtiot siinä määrin luotettaviksi asekauppakumppaneiksi, että Suomi myöntää vientiluvat näihin

maihin ilman ulko- ja turvallisuuspoliittista harkintaa. Euroopan ja Pohjois-Amerikan lisäksi Suomi ei katso ulko- ja turvallisuuspoliittista harkintaa tarpeelliseksi, kun aseita viedään Australiaan, Japaniin tai Uuteen-Seelantiin.²⁰

Tässä valossa tuontimaista erottuva Israelin, Etelä-Korean ja Etelä-Afrikan kolmikko on mielenkiintoinen. Näistä kolmesta maasta tuonti Israelista on ollut suurinta. Israel on myös näistä valtioista ainoa, jossa on 2000-luvulla sodittu.²¹

Kuten myöhemmin selvityksessä käy ilmi, Suomen Puolustusvoimat on hankkinut Israelista esimerkiksi paljon viestintäkalustoa, joka ei sisälly SIPRI:n tilastoimiin suuriin aseisiin. Eri maiden osuuksiin asetuonnista vaikuttaa myös se, mitä vuosia tarkastellaan, sillä yksittäisinä vuosina voi toteutua suu-

ria hankintoja tietystä maasta. Yllä olevan tarkastelun perusteella saadaan kuitenkin suurpiirteinen käsitys siitä, mistä Suomi on sotatuotteita tuonut. Näiden lukujen perusteella on selvää, että Israel ei ole Suomen suurimpia asetuojia. Toisaalta Israel kuuluu niiden melko harvojen maiden joukkoon, joista Suomi hankkii sotakalustoa.

Israelille Suomi on ollut SIPRIn tilaston mukaan 24. suurin vientimaa vuosina 2000–2020, Suomen osuus Israelin aseviennistä on ollut noin puoli prosenttia. EU-maista Suomi on ollut Israelille kahdeksanneksi suurin vientikohde.²²

Vuonna 2019 Israelin puolustusministeriö oli listannut 41 Israelin puolustusteollisuuden viennille tärkeää maata, joista puolet oli Euroopassa. Ministeriö oli myös valinnut kuusi keskeistä valtiota, joihin Israelin sotateuvienti oli ollut erityisen suurta ja merkittävää. Israelilaisen talouslehti Globesin tietojen mukaan nämä kuusi valtiota olivat Suomi, Yhdysvallat, Intia sekä kolme muuta, ilmeisesti Aasian maata.²³

Kun huomioidaan SIPRIn tiedot Israelin aseviennin kohdemaista, Yhdysvaltojen ja Intian nostaminen kuuden maan joukkoon vaikuttaa ilmeiseltä ratkaisulta, sillä Intia ja Yhdysvallat ovat olleet Israelin viennin kaksi suurinta kohdemaata. Suomen nostaminen listalle on kuitenkin siinä mielessä yllättävää, että Suomi on viimeisten vuosikymmenien aikana ollut kaukana Israelin merkittävimpien asevientimaiden kärjestä.

2.2. Suomi on tehnyt sotatuotteiden hankintapäätöksiä Israelista liki joka vuosi

Selvitystä varten kysyin puolustusministeriöltä tietopyynnöllä hankintapäätökset, jotka koskevat sotatuotteiden²⁴ hankintaa Israelista vuodesta 2000 alkaen. Puolustusministeriö toimitti 15 hankintapäätöstä kesä-

kuusta 2008 elokuuhun 2021. Näiden lisäksi Suomi on tehnyt israelilaisia sotatuotteita koskevia hankintapäätöksiä, jotka on salattu.²⁵ Puolustusministeriö ei kertonut salattujen hankintapäätösten lukumäärää, mutta ministeriöstä todettiin kuitenkin, että hankintapäätöksistä salataan ”[v]ain pieni osa”.²⁶ Ennen vuotta 2008 tehdyt päätökset olisivat olleet saatavissa Kansallisarkistosta, mutta niitä en tätä raporttia varten hankkinut. Puolustusministeriö päättää ainoastaan yli neljän miljoonan euron arvoisista hankinnoista, sitä pienemmistä hankinnoista päätetään Puolustusvoimissa.²⁷ Pyysin alle neljän miljoonan euron hankintapäätöksiä Puolustusvoimilta, mutta pyyntöni ei vastattu.²⁸

Puolustusministeriön tekemiä hankintapäätöksiä on aiemmin tarkasteltu SaferGloben vuosiraporteissa vuosilta 2014 ja 2015. Vuonna 2014 puolustusministeriössä oli tehty 29 hankintapäätöstä, joista 19:ssä hankinta oli tehty Suomesta. SaferGloben vuotta 2014 tarkastelevassa raportissa ei ole mainintaa salatuista hankintapäätöksistä.²⁹ Vuodelta 2015 SaferGlobe sai tarkasteltavakseen 27 puolustusministeriön tekemää hankintapäätöstä, lisäksi yksi päätös oli ollut salainen.³⁰ Tästä voitaneen päätellä, että liki kaikki hankintapäätökset ovat ilmeisesti julkisia. Tähän viittaa myös puolustusministeriöltä saamani vastaus, jonka mukaan salattujen päätösten osuus on pieni. Näin ollen voidaan lähteä siitä, että myös nyt tarkasteltu Israelia koskeva aineisto on kohtuullisen kattava. Toisaalta yksittäiselläkin salatulla päätöksellä voi olla huomattava taloudellinen merkitys kokonaisuudelle.

Puolustusministeriön toimittamat hankintapäätökset on esitetty taulukossa 1. Lisäksi taulukossa on esitetty yksi puolustusministeriön salaama hankintapäätös. Tämä vuonna 2019 tehty päätös koskee vastatykitutkien hankintaa. Hankintapäätöksestä oli

Taulukko 1. Saatavilla olevat tiedot Israelista tehdyistä hankintapäätöksistä 2008–2021

Hankintapäätöksen päivämäärä	Hankittavat tuotteet	Myyjä	Hankinnan arvo ilman optioita (milj. €)	Optiot (milj. €)
18.6.2020	paukkupatruunan korvaava järjestelmä	Bagira Systems Ltd	5,1	37,0
13.12.2019	Leopard-panssarivaunujen tukiampuatarvikke (sirpalelaukaus)	IMI Systems Ltd	kymmeniä miljoonia dollareita (arvio)*	
11.1.2019	vastatykistötutkia	ELTA Systems Ltd	35,0 (arvio)**	
5.7.2018	pintatorjuntaohjusjärjestelmä	Israel Aerospace Industries Ltd	161,9	192,9
15.6.2017	viestintäverkon laitteita ja ylläpitoa	ECI Telecom Ltd	6,8	7,1
26.9.2016	valvontajärjestelmä varusteineen	ELTA Systems Ltd	19,5	3,8
4.3.2016	naamioverkoja***	Fibrotex Ltd & IC2 Feeniks Oy	10,0	
21.5.2015	kenttäradioita lisälaitteineen ja varusteineen	Elbit Systems Land and C ⁴ I	38,2	
20.12.2013	Puolustusvoimien viestintäverkon ylläpito- ja rakentaminen	ECI Telecom Ltd	16,3	
23.9.2013	naamioverkoja ja maastouttamisjärjestelmiä****	Fibrotex Ltd & IC2 Feeniks Oy	7,1	28,9
18.10.2012	kenttäradioita ja niiden vara- ja lisälaitteita	Elbit Systems Land and C ⁴ I - Tadiran	5,4	
26.4.2012	miehittämättömiä tiedustelulennokkeja	Aeronautics Ltd	24,5	
4.10.2010	Puolustusvoimien viestintäverkon ja turvallisuusviranomaisverkon (TUVE) rakentaminen ja ylläpito	ECI Telecom Ltd	18,0	
4.10.2010	kenttäradioita lisälaitteineen ja varusteineen	Elbit Systems Land and C ⁴ I - Tadiran	17,7	
26.6.2009	kenttäradioita lisälaitteineen ja varusteineen	Elbit Systems Land and C ⁴ I - Tadiran	17,0	
5.12.2008	kenttäradioita lisälaitteineen ja varusteineen	Elbit Systems Land and C ⁴ I - Tadiran	9,3	

* Hankinnan hinta on salainen, hinta on uutiseen perustuva arvio, ks. Israel Defense (2019). Finland Acquires Tank Cartridges from Elbit Systems' Land Division. Saatavilla: www.israeldefense.co.il/en/node/41358

** Hankinnan hinta on salainen, hinta on uutiseen perustuva arvio, ks. Helsingin Sanomat (2017). Suomi hankkii vastatykistötutkia pikavauhtia – venäläiset ovat käyttäneet vastaavia tutkia tuhoisasti Ukrainan sodassa. Saatavilla: www.hs.fi/kotimaa/art-2000005100758.html

*** Päätöksellä lunastetaan optiota vuodelta 2013, osa tuotteista ostetaan suomalaiselta IC2 Feeniksiltä.

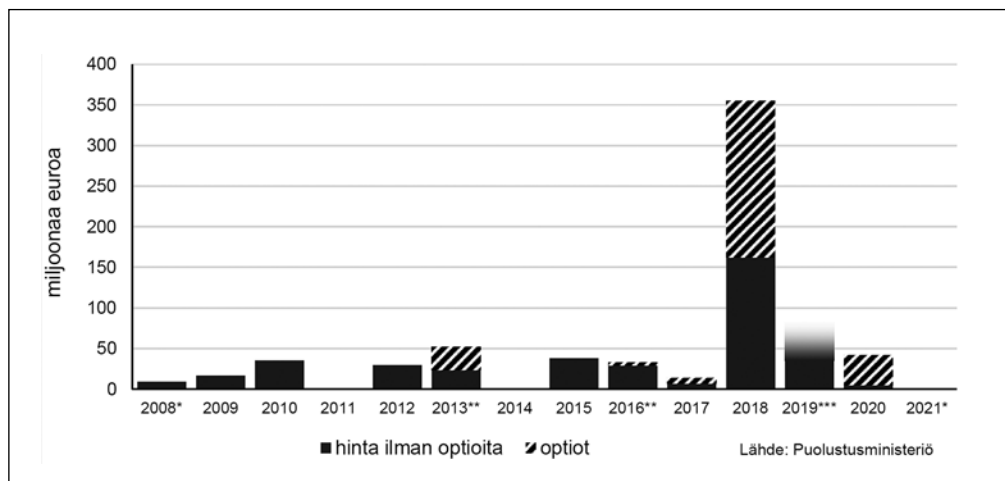
**** Osa tuotteista ostetaan suomalaiselta IC2 Feeniksiltä.

kuitenkin tiedotettu valtioneuvoston sivuilla, joskaan tiedotteesta ei selvinnyt hankinnan hinta.³¹ Helsingin Sanomat kirjoitti hankinnasta helmikuussa 2017, jolloin uutisessa arvioitiin kaupan verottomaksi hinnaksi 35 miljoonaa euroa.³² Tammikuussa 2019 Helsingin Sanomat arvioi hinnan liikkuvan ”kymmenissä miljoonissa euroissa”.³³

Leopard-panssarivaunujen tukiampuatarvikkeen hankintapäätös oli julkinen, mutta sen hinta oli salattu. Israel Defense

-sivustolla hankinnan hinnaksi arvioitiin ”kymmeniä miljoonia Yhdysvaltojen dollareita”.³⁴ Hankintahinta on kuitenkin ilmeisesti ollut alle 40 miljoonaa euroa, sillä hankintapäätöksessä ei ole mainintaa siitä, että valtioneuvoston raha-asiaivaliokunta olisi puoltanut hankintaa.³⁵ Valiokunnan lausunto vaaditaan 40 miljoonaa euroa suurempiin hankintoihin.³⁶ Optiot on mainittu taulukon oikeanpuolimmaisessa sarakkeessa silloin, kun päätöksiin on sisällynyt optioita. Taulu-

Kuvaaja 3. Tiedossa olevien Israelista tehtyjen hankintapäätösten arvo 2008–2021

* Vuoden 2008 tiedot alkavat kesäkuusta 2008 ja vuoden 2021 tiedot päättyvät elokuuhun 2021.

** Osa vuosina 2013 ja 2016 tehdyistä kuvaajassa esitetyistä hankintapäätöksistä suuntautuu Suomeen. Vuoden 2016 hankintapäätöksiin sisältyvät noin 9 miljoonan euron optioiden lunastukset vuodelta 2013.

*** Vuoden 2019 hankintapäätösten hinnat eivät ole tiedossa. Kuvaajassa esitetyt arviot perustuvat lehtitietoihin.

kossa ja myöhemmin selvityksessä tarkastellut hinnat ovat arvonlisäverottomia.

Hankintapäätöksiä Israelista on tehty liki jokaisena vuonna. Näistä yhteensä 16 hankintapäätöksestä puolet liittyy viestintäteknologiaan. Viisi hankintapäätöstä koskee kenttäradioiden sekä radioiden lisälaitteiden ja varusteiden tilaamista Elbit Systems Land and C⁴I -Tadiran -yritykseltä. Kolme päätöstä puolestaan koskee viestintäverkkojen rakentamista ja ylläpitoa, näissä myyjänä on ECI Telecom. Selvästi kallein hankinnoista on Israel Aerospace Industriesiltä hankittu pintatorjuntaohjusjärjestelmä. Puolustusvoimat hankki ohjukset asennettaviksi Merivoimien rakenteilla oleviin Pohjanmaa-luokan korvetteihin ja Hamina-luokan ohjusveneisiin. Israel Aerospace Industries voitti kilpailutuksessa norjalaisen Kongsbergin, ranskalaisen MBDA:n, amerikkalaisen Boeingin ja ruotsalaisen Saabin.³⁷

Naamioverkkojen ja maastouttamisjärjestelmien hankinnoissa tuotteet on hankittu israelilaiselta Fibrotexiltä ja suoma-

laiselta IC2 Feeniksiltä. Päätöksistä ei selviä, mikä on ollut Fibrotexin ja IC2 Feeniksin osuus hankinnan hinnasta. Fibrotex on kuitenkin toimittajana suurimmassa osassa tuotteita. Yleisin tuotteiden toimittaja hankinnoissa on Elbit Systemsin yritysrypäs. Tadiran yhdistyi Elbit Systemsiin vuonna 2008³⁸, Israel Military Industries oli aiemmin Israelin valtio-omisteinen yhtiö, jonka Elbit Systems osti vuonna 2018³⁹.

2.3. Sotatuotehankintoja Israelista noin 400 miljoonalla eurolla 13 vuodessa

Taulukossa 1 olevien hankintapäätösten arvo on esitetty vuosittain kuvaajassa 3. On huomionarvoista, että hankitut tuotteet eivät ole välttämättä saapuneet Suomeen samana vuonna, jolloin hankintapäätös on tehty. Hankintojen arvo on saatavilla olevien tietojen perusteella ollut korkein vuosina 2018 ja 2019, joskin hankintojen arvoon vuonna 2019 liittyy epävarmuutta. Vaikka hankintojen arvo on aikajakson

loppupään vuosina ollut verraten suuri, johtopäätöstä nousevasta trendistä ei voida tehdä. Suuria arvoja tiettyinä vuosina selittävät ennen kaikkea yksittäiset näille vuosille osuneet hankintapäätökset. Vaihtelu hankintapäätösten arvoissa on suurta joh-tuen tuotteiden hyvin erilaisista hinnoista ja määristä. Lisäksi kokonaiskuvan muodostumista voivat häiritä mahdolliset salai-set päätökset.

Israelista on saatavilla olleiden tietojen mukaan tehty 16 hankintapäätöstä 13 vuoden aikana, mikä tarkoittaa keskimää-rin noin yhtä päätöstä vuodessa. SaferGlo-ben raporttien mukaan hankintapäätösten kokonaismäärä oli vuosina 2014 ja 2015 noin 30. Mikäli päätösten kokonaismäärä on ollut samaa suuruusluokkaa myös muina vuosina, Israelista tehtyjen hankintapäätösten osuutta voi pitää melko pienenä.

Kolmessatoista vuodessa hankintapäätöksiä on tehty Israelista noin 400 miljoonalla eurolla, mikäli optioita ei huomioida. Optiot huomioiden summa on yli 650 miljoonaa euroa. Vuotta kohti laskien tämä on runsaat 30 miljoonaa euroa ilman optioita ja runsaat 50 miljoonaa euroa optioiden kanssa. On huomionarvoista, että summat eivät sisällä alle 4 miljoonan euron hankintoja, joista päätetään Puolustusvoimissa.

Elokuussa 2014 puolustusministeriöstä kerrottiin Helsingin Sanomille, että Suomi oli vuoden 2000 alusta lähtien tehnyt 241 miljoonalla eurolla asehankintoja Israelista.⁴⁰ Nyt tarkastelemieni tietojen mukaan Suomi on puolestaan tehnyt optiot pois lukien hankintapäätöksiä noin 300 miljoonalla eurolla Helsingin Sanomien uutisen julkaisun jälkeen. Näin ollen Suomen Israelista tekemien asehankintojen kokonaisarvo 2000-luvulla nousisi yli puoleen miljardiin euroon.

Vuosina 2008–2020 puolustusmateriaalihankintoihin oli Suomen budjeteissa

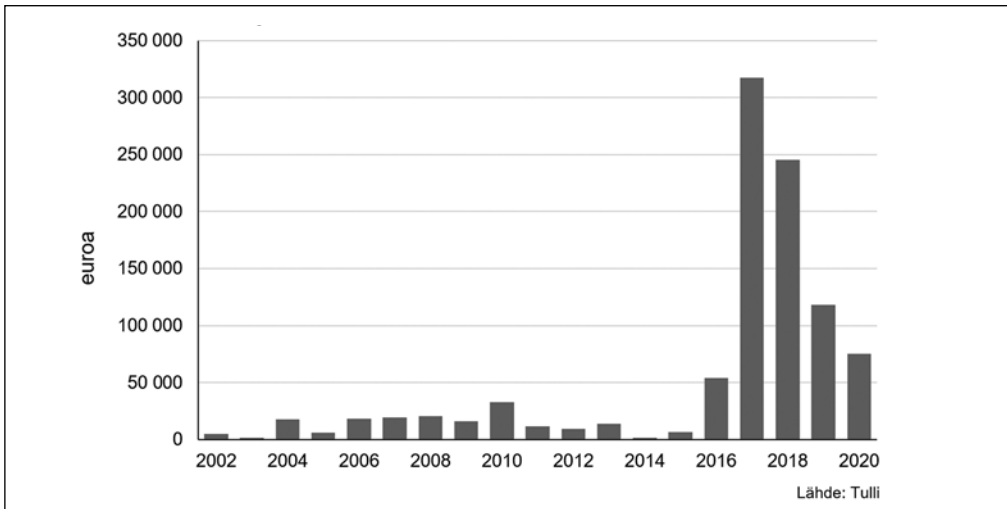
varattu keskimäärin noin 620 miljoonaa euroa vuodessa, eli yhteensä 13 vuoden aikana noin 8 miljardia euroa.⁴¹ Edellä tarkasteltujen, tiedossa olevien Israeliin kohdistuneiden vuosien 2008–2021 hankintapäätösten osuus olisi tästä noin 5 prosenttia, kun optioita ei huomioida. Tämän tarkastelun valossa Israelin osuus hankinnoista näyttäytyy korkeampana kuin aiemmin esitettyjen SIPRIn tilastojen valossa. SIPRIn mukaan Israelin osuus Suomen suurten aseiden tuonnista oli vuosina 2000–2020 noin 3 prosenttia. Budjeteissa hankintoihin varattuihin rahoihin sisältyvät kotimaasta tehtävät hankinnat, kun taas SIPRIn luvuissa ei ole mukana hankintoja kotimaasta. Tästä näkökulmasta SIPRIn tietoihin perustuvan osuuden pitäisi olla suurempi kuin budjetin perusteella lasketun osuuden, jos tiedot olisivat vertailukelpoisia ja puutteettomia.

Eroa selittää todennäköisesti lähinnä se, että SIPRIn tilastot ovat vähemmän yksityiskohtaisia. Lähtökohtaisestikin SIPRIn tilastot mittaavat hieman eri asiaa: niihin sisältyvät vain instituutin määritelmän mukaiset suuret aseet, eivätkä tilastot perustu tuotteiden myyntihintoihin, jotka selviävät edellä tarkastelluista puolustusministeriön hankintapäätöksistä. SIPRIn tilastot perustuvat laskennallisista tuotantokustannuksista johdettuihin TIV-arvoihin. Lopultakin voidaan todeta, että Israel ei ole Suomen suurimpia puolustushankintojen kohdemaita, mutta kuuluu niihin maihin, joista Suomi on säännöllisesti hankintoja tehnyt.

2.4. Valmisteilla on suuri ilmatorjuntaohjushankinta Israelista

Israelista tehtävien hankintojen arvo voi kasvaa merkittävästi lähivuosina. Suomi valmistelee korkeatorjuntaohjusten hankin-

Kuvaaja 4. Israelin siviiliasetuonnin arvo 2002–2020

taa. Suomi lähetti alustavat tarjouspyynnöt lokakuussa 2020 viidelle valmistajalle, joista kaksi, IAI Israel Aerospace Industries ja Rafael Advanced Systems, on israelilaisia. Muut tarjouspyynnön saaneet valmistajat ovat saksalainen Diehl Defence, norjalainen Kongsberg Defence & Aerospace ja britannialainen MBDA. Puolustusministeriö tiedotti maaliskuussa 2022, että alustavien tarjousten jälkeen neuvotteluita jatketaan ainoastaan israelilaisyritysten kanssa. Suomen on tarkoitus tehdä päätös hankinnasta alkuvuodesta 2023. Helsingin Sanomien uutisen mukaan hankinnan hinta on vähintään satoja miljoonia, mahdollisesti ”miljardiluokkaa”.⁴² Kaupan arvo voi siis olla enemmän kuin Israelista koko 2000-luvun aikana tähän mennessä hankitun materiaalin arvo yhteensä.

Ilmatorjuntaohjushankinnan lisäksi israelilaisilla yrityksillä saattaa olla rooli HX-hankkeessa, jossa Suomi päätti hankkia uusia hävittäjiä nykyisten Hornetien tilalle. Puolustusvoimien logistiikkalaitos tiedotti loppuvuodesta 2017 lähettäneensä seitsemään maahan tietopyynnön uusien hävittäjien asejärjestelmistä ja varusteista, ja yksi näistä maista oli Israel.⁴³

Hävittäjähankinnassa viisi kilpailevaa hävittäjävalmistajaa Yhdysvalloista ja Euroopasta tarjosi Suomelle hävittäjiä varusteineen. Puolustusministeriöstä kerrottiin marraskuussa, että jonkun hävittäjävalmistajan tarjoukseen saattoi sisältyä joitain israelilaisia tuotteita, kuten asejärjestelmiä tai varusteita.⁴⁴ Joulukuussa 2021 valtioneuvosto päätti, että Suomi hankkii hävittäjät yhdysvaltalaiselta Lockheed Martinilta.⁴⁵ Hankintapäätöksen jälkeen Puolustusvoimien logistiikkalaitokselta kerrottiin, että senhetkisen tiedon mukaan HX-hankkeeseen ei sisällynyt hankintoja Israelista. Toisaalta kerrottiin, että Lockheed Martinin hävittäjissä saattoi olla alihankkijoina israelilaisyrityksiä tai israelilaisten yritysten tytäryhtiöitä, jotka toimivat Yhdysvalloissa.⁴⁶

Suurin osa uusien hävittäjien asejärjestelmien ja varusteiden hankintapäätöksestä tehtiin joulukuussa samalla, kun itse hävittäjien hankinnasta päätettiin. Aina-kin joitain asejärjestelmiä koskevia päätöksiä oli kuitenkin tarkoitus tehdä vasta myöhemmin.⁴⁷ Ei siis ole selvää, milloin ratkeaa lopullisesti, ostetaanko israelilaisyritysten teknologiaa osana hävittäjähankintaa.

Ei myöskään ole selvää, julkistetaanko tieto asiasta.⁴⁸ Paljon hävittäjähankintaan liittyvää tietoa on ilmeisesti jäämässä salaiseksi.⁴⁹

2.5. Siviiliasetuontina erityisesti haulikoiden ja kiväärien osia ja tarvikkeita

Tullilta on saatavissa tiedot Suomeen tuoduista siviiliaseista ja niiden osista.⁵⁰ Siviiliaseet ovat ennen kaikkea metsästys- ja ampumaurheilukäyttöön tuotuja aseita. Vuosina 2002–2020 israelilaiset yritykset ovat tuoneet Suomeen siviiliaseita noin miljoonan euron arvosta. Eniten Israelista on tuotu Suomeen haulikoiden ja kiväärien osia ja tarvikkeita. Niiden osuus Israelista Suomeen tuoduista siviiliaseista on ollut noin 42 prosenttia. Tuonnissa on syystä tai toisesta selvä piikki vuosina 2017 ja 2018, kuten kuvaajasta 4 näkyy. Tilastoista ei käy ilmi, minkä yritysten valmistamia tuotteita Suomeen on tullut. Kaikkiaan Suomeen on tuotu siviiliaseita vuosina 2002–2020 noin 398 miljoonalla eurolla, joten Israelin osuus Suomen siviiliasetuonnista on ollut tänä aikana noin 0,2 prosenttia.

2.6. Sotatuotekaupat Israelista luovat riippuvuutta israelilaisista yrityksistä

Kun Suomi on kerran hankkinut israelilaiselta valmistajalta tiettyjä sotatuotteita, on Puolustusvoimien näkökulmasta kannattavaa, joskus liki välttämätöntä, jatkaa yhteistyötä saman valmistajan kanssa myös tulevaisuudessa.

Monet Suomen Israelista hankkimista tuotteista ovat sellaisia korkean teknologian tuotteita, että Suomi tarvitsee jatkossa niiden päivityksessä ja huollossa tukea israelilaiselta yritykseltä.

Asia tulee hyvin ilmi vuonna 2017 tehdyssä viestintäverkon laitteita ja ylläpitoa koskevassa hankintapäätöksessä. Päätöksessä perustellaan hankinnan tekemistä israelilaiselta ECI Telecomilta sillä, että Puolustusvoimien viestintäverkkoa on rakennettu ECI Telecomin laitteilla vuodesta 2001 alkaen. Laitteissa on käytössä ohjelmisto, jonka ohjelmistopäivitykset voi tehdä ainoastaan ECI Telecom. Verkkoon liitettävien laitteiden on myös oltava yhteensopivia aiemmin hankittujen laitteiden kanssa. Näin ollen Puolustusvoimien ainoa mahdollisuus jatkaa rakennetun viestintäverkon kehittämistä on ollut hankinnan toteuttaminen ECI Telecomilta.⁵¹

Se, että Suomen on tukeuduttava israelilaisiin yrityksiin pitääkseen hankittu teknologia toiminnassa, kaventaa Suomen mahdollisuuksia asettaa pakotteita Israelia kohtaan. Riippuvuus aiheuttaisi Suomelle ongelmia myös, jos Euroopan unioni joskus tulevaisuudessa ajaisi Israeliin kohdistuvia tiukkoja asekaupparajoituksia.

Kaikkien sotatuotteiden kohdalla vastaava riippuvuutta ei aiheudu. Suomen Israelista hankkimat naamioverkot ovat hyvät esimerkit tuotteista, joiden käyttö onnistuu hankinnan jälkeen ilman alkuperäisen valmistajan apuun turvautumista.

2.7. Päätökset sotatuotehankinnoista tekee puolustusministeri

Lähtökohtaisesti sotatuotehankinnoista päättää puolustusministeri. Lain mukaan asioissa, jotka ovat erityisen ”laajakantoisia” tai ”periaatteellisesti tärkeitä”, päätösvalta on kuitenkin hallituksella. Puolustusministeriön mukaan hallituksen ratkaistavaksi on ohjattu päätökset niin sanotuissa strategisissa suorituskykyhankkeissa. Näitä ovat olleet uusien sota-aluksien hankinta, eli Laitue 2020 -hanke, ja uusien hävittäjien han-

kinta, eli HX-hanke.⁵² Uusien sota-aluksien hinta on ollut yli miljardi euroa⁵³, hävittäjä-hankintaan on varattu kymmenen miljardia euroa⁵⁴.

Puolustusministeri on tehnyt päätöksen hankinnasta kaikissa aiemmin tarkastelluissa Israeliin suuntautuneissa hankintapäätöksissä vuosina 2008–2021.⁵⁵ Ainakin niissä hankinnoissa, joiden arvo ylittää 40 miljoonaa euroa, valtioneuvoston raha-asiaivaliokunnalta on kysytty lausunto.⁵⁶ Valiokuntaan kuuluu pääministeri ja joitain muita ministereitä.⁵⁷

Ulkoministeriötä tai ulkoministeriä kuullaan hankintapäätöksissä ilmeisesti hyvin harvoin. Laissa julkisista puolustus- ja turvallisuushankinnoista ei mainita, että puolustusministeriön tarvitsisi missään tilanteessa kysyä ulkoministeriön tai -ministerin lausuntoa hankintoja valmisteltaessa.⁵⁸ Ulkoministeriöstä kerrotaan, että systemaattista lausuntomenettelyä ei sotatuotehankintojen osalta ole.⁵⁹

Vuonna 2002 silloinen puolustusministeri Jan-Erik Enestam (r.) vastasi Israelista tehtyjä asekauppoja koskevaan kirjalliseen kysymykseen. Ministerin vastauksen mukaan ”hankintojen valmistelussa voidaan tarpeen vaatiessa kuulla ulkoasiainministeriötä. Ulkoasiainministeriön mielipide ei kuitenkaan sido puolustusministeriötä, vaan toimivaltainen päätöksentekijä hankinnoissa on puolustusministeriö.” Puolustusministeri kuitenkin totesi vielä, että ”ulkoasiainministeriön lausuma otetaan huomioon kokonaisarvioinnissa”.⁶⁰

Israelin asekaupasta keskusteltiin Ylen radio-ohjelmassa vuonna 2013. ICAHD Finland -järjestön silloinen hallituksen jäsen Syksy Räsänen viittasi puolustusministeriön lausuntoon, jonka mukaan ulkoministeriö vetää sotatuotehankinnoissa ulkopoliittista

linjaa ja tarvittaessa opastaa puolustusministeriötä asiassa. Ohjelmassa myös vierailut silloinen ulkoministeri Erkki Tuomioja (sd.) kuitenkin kiisti tämän. Hän totesi, että puolustusministeriö ei ole kysynyt ulkoministeriöltä näkemystä Israelista tehdyistä asehankinnoista, eikä ulkoministeriöllä ole ollut asiassa sanavaltaa. Puolustusministerin kanssa ulkoministeri kertoi keskustelleensa asiasta.⁶¹

Yhdessäkään saamassani Israelia koskevassa hankintapäätöksessä ei ole mainittu ulkoministeriön tai -ministerin lausunnosta. Kysyin puolustusministeriöstä, kysyykö puolustusministeriö hankintoja valmistellessaan joissain tilanteissa lausuntoa ulkoministeriltä tai ulkoministeriöstä. Puolustusministeriö vastasi kysymykseeni, että ”[p]uolustusmateriaalin hankinta kuuluu puolustusministeriön toimivaltaan”. Ulkoministeriön tai -ministerin roolista vastauksessa ei suoranaisesti mainittu mitään.⁶² Ulkoministeriöstä kerrottiin, että vuosilta 2001–2021 löytyi yksi tapaus, jossa ulkoministeriö oli antanut lausunnon valmisteilla olevasta sotatuotehankinnasta Israelista. Tämä lausunto on vuodelta 2002, se liittyi samaan tapaukseen, jota edellä mainittu Enestamille esitetty kirjallinen kysymys koski.⁶³

Vaikuttaa siltä, että ulkoministerillä tai ulkoministeriöllä ei käytännössä juuri ole mahdollisuutta vaikuttaa hankintapäätöksiin. On huomionarvoista, että puolustusministeriöllä ei mitään ilmeisimmin ole missään tilanteessa velvoitetta kysyä lausuntoa ulkoministeriöstä. Asekauppa on kuitenkin monella tapaa myös osa Suomen ulkopoliitiikkaa. Sillä, mistä Suomi hankkii aseita, on vaikutusta Suomen ja myyjävaltion välisiin suhteisiin. Israelin asekaupan ja Suomen ulkopoliittikan suhteeseen palataan vielä tämän selvityksen viimeisessä osassa.

3. Moni Suomesta Israeliin viety sotatuote ei jää Israeliin

3.1. Suomen siviiliaseiden ja sotatuotteiden vienti Israeliin on tilastojen valossa vähäistä

Tiedot Suomen sotatuoteviennistä Israeliin ja sotatuotteille myönnettyistä vientiluvista ovat saatavilla puolustusministeriön julkaisemista vientiraporteista. SaferGlobe on koonnut julkaistut tiedot yhteen ja oheinen tarkastelu perustuu näihin SaferGloben kokoamiin tietoihin.⁶⁴ Vientilupia sotatuotteille Israeliin on myönnetty vuosina 2002–2020 yhteensä 1,7 miljoonalla eurolla, eniten vuonna 2018, kuten kuvajasta 5 nähdään. Yhteensä Suomesta on myönnetty vuosina 2002–2020 vientilupia 3316 miljoonalla eurolla, joten Israelin osuus tästä on vain 0,05 prosenttia. Sotatuotteiden vientilupien tarkasteluun palataan tarkemmin hieman myöhemmin selvityksessä.

Toteutunutta vientiä Israeliin on tilastojen mukaan ollut 19 vuoden aikana noin 0,5 miljoonalla eurolla. Se on noin 0,02 prosenttia Suomen sotatuotteiden kokonaisviennistä, 1938 miljoonasta eurosta. Suurin osa viennistä on ollut elektroniikkaa ja komponentteja sekä tulenjohtolaitteita ja niihin liittyviä laitteita. Kuten kuvajassa 6 näkyy, vuonna 2016 Israeliin on viety panssari- tai suojavarustusta kansainvälisten operaatioiden tai missioiden käyttöön. Tällaisissa vienneissä vastaanottajana voi olla esimerkiksi YK:n alaisia järjestöjä.

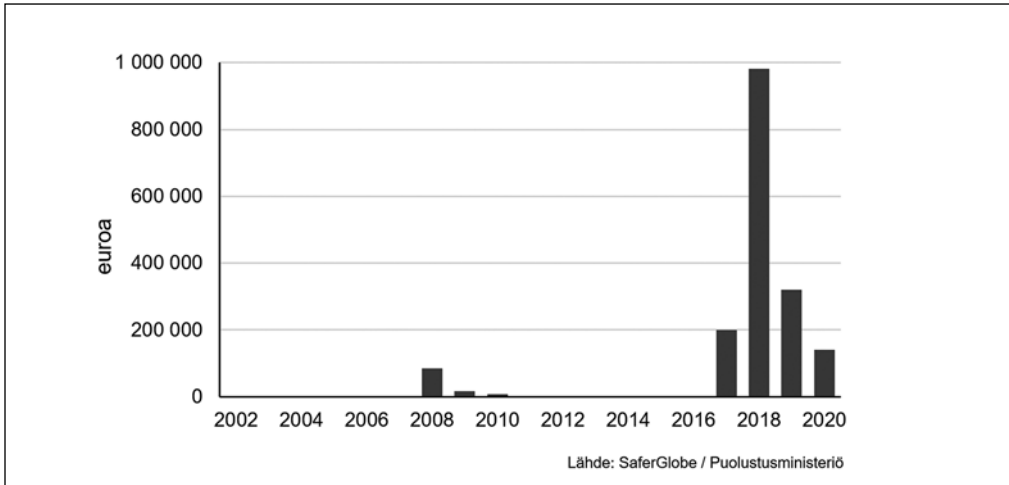
On kuitenkin huomionarvoista, että kaikki Suomen sotatuotevienti Israeliin ei näy näissä tilastoissa. Tilastoihin ei sisälly tilapäinen vienti, eli vienti, jossa tuote myöhemmin palautuu takaisin Suomeen.

Samoin tilastoissa ei välttämättä näy komponenttiventti Suomesta Israeliin. Jos suomalainen komponentti viedään Israeliin, liitetään Israelissa osaksi jotain tuotetta ja tuote tämän jälkeen viedään Israelista kolmanteen maahan, komponentin vientimaana voi tilastoissa olla tämä tuotteen lopullinen käyttömaa.⁶⁵

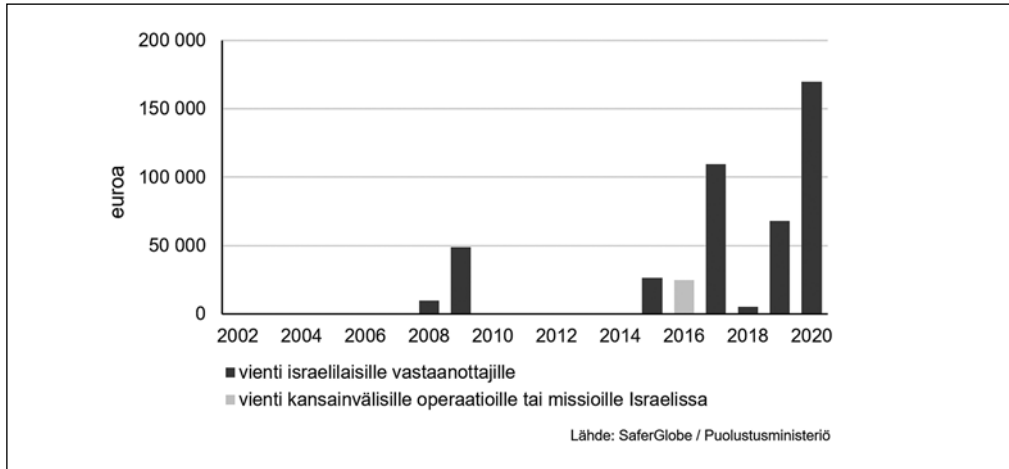
Suomi on vuosina 2017–2019 myöntänyt euromääräisesti eniten sotatuotteiden vientilupia, joiden nojalla tuotteet ovat voineet jäädä Israeliin. Vientiluvista käy ilmi, että vuonna 2019 myönnettyt luvat on annettu huhti- ja toukokuussa, jolloin vallassa oli vielä vuosina 2015–2019 toiminut Juha Sipilän (kesk.) johtama hallitus. Näin ollen 86 prosenttia vuosina 2002–2020 Israeliin jääville sotatuotteille myönnettyistä vientiluvista on myönnetty Sipilän nelivuotisella hallituskaudella. Tämä ajallinen yhteys ei kuitenkaan suoranaisesti osoita, että vientilupien suurella osuudella olisi yhteyttä Sipilän hallitukseen. Vientipolitiikan ohella vientilupiin vaikuttaa aina se, mitä suomalaisilla yrityksillä on tarjolla ja mille tuotteille eri maissa kulloinkin on kysyntää. Toisaalta ulkoministerinä vuosina 2011–2015 toiminut Erkki Tuomioja oli vastustanut julkisuudessa asekauppaa Israelin kanssa,⁶⁶ ja Helsingin Sanomat esitti vuonna 2016, että Sipilän asevientilinjan oli kokonaisuudessaan aiempaa löyhempi⁶⁷. Ainakin osin vientilupien korkeampaa arvoa vuosina 2017–2019 voi selittää se, että vallassa oli tuolloin Sipilän hallitus.

Aiemmin kuvajassa 4 nähtiin Sipilän hallituskauden aikana myös suurimmat siviiliasetuonnin arvot Suomesta Israeliin. Huolimatta ajallisesta yhteydestä tuo nousu

Kuvaaja 5. Suomen myöntämät sotatuotteiden vientiluvat Israeliin 2002–2020

Kuvaaja 6. Suomen toteutunut sotatuotteiden vienti Israeliin 2002–2020

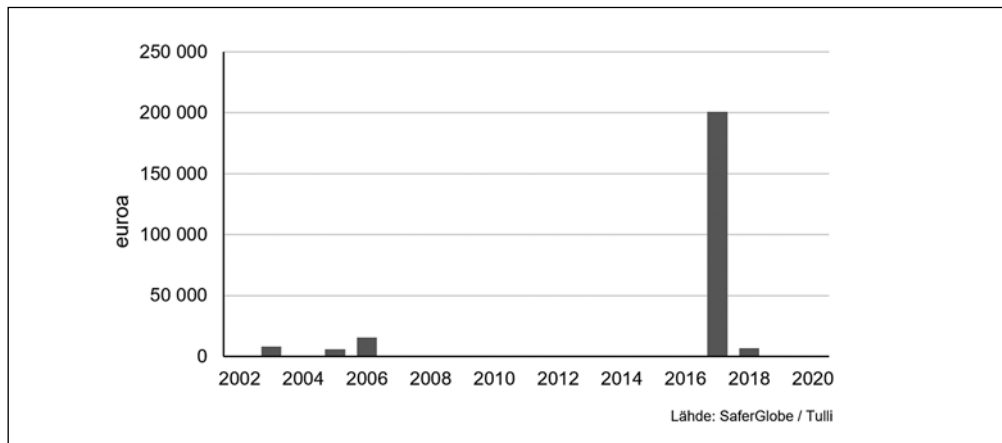

siviiliasetuonnissa tuskin liittyy Sipilän hallitukseen. Siviiliaseet tuodaan periaatteessa siviilien käyttöön, ja siviiliaseita Suomessa hankkivat tahot päättävät itse, mitä aseita tilaavat. On vaikea nähdä, miten hallituksella tai ministereillä olisi ollut tähän vaikutusta.

Siviiliaseita Suomesta on viety Israeliin tullin tietoihin perustuvan SaferGloben tilaston mukaan vuosina 2002–2020 yhteensä 240 000 eurolla. Vuosittainen jakauma näkyy

kuvaajassa 7. Suurimmat viennit ovat ajoittuneet vuosille 2006 ja 2017. Joidenkin tuhansien arvosta vientiä on ollut myös vuosina 2003, 2005 ja 2018. Lisäksi Suomi on vienyt siviiliaseita Israeliin joillain sadoilla eurolla vuosina 2007, 2009, 2015 ja 2016. Toisin sanoen kymmenenä vuonna vientiä ei ole ollut lainkaan. Vuosina 2002–2020 Suomesta on yhteensä viety siviiliaseita noin 1045 miljoonalla eurolla, joten Israelin osuus Suomen siviiliaseviennistä tällä ajanjaksolla on

Kuvaaja 7. Suomen toteutunut siviiliaseiden vienti Israeliin 2002–2020

0,02 prosenttia. Suomen siviiliaseviennistä Israeliin noin 85 prosenttia on muodostunut kiväärin ja haulikon patruunoista.

3.2. Kaksikäyttötuoille vientilupia on myönnetty erityisesti viime vuosina

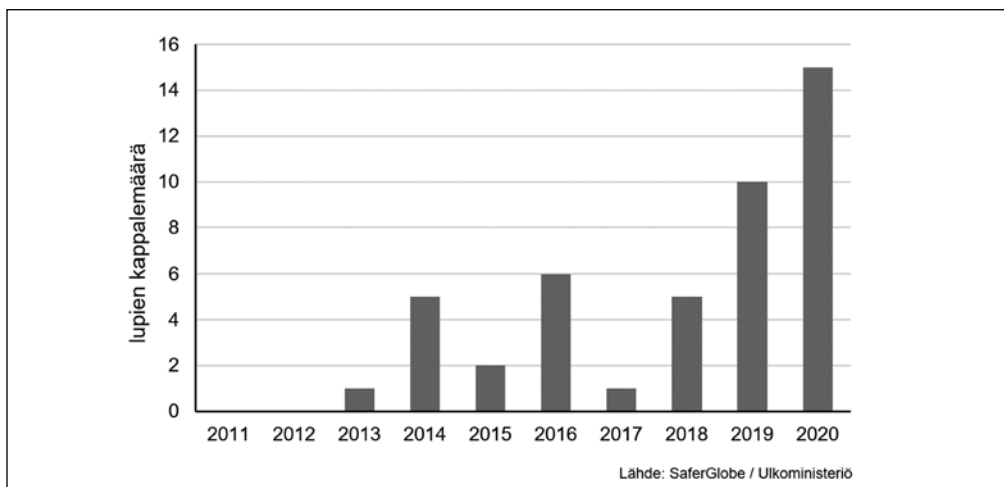
Suomesta on myönnetty vientilupia Israeliin myös kaksikäyttötuoille. Ne ovat tuotteita, joilla on sekä sotilas- että siviilikäyttöä tai joita voidaan hyödyntää joukkotuhoaseiden valmistamiseen. Olen hakenut tiedot kaksikäyttötuoista SaferGloben asevalvontaraportin tietokannasta, SaferGlobe on saanut tiedot ulkoministeriöltä. Suomi on myöntänyt Israeliin vuosina 2011–2020 kaksikäyttötuoille 45 vientilupaa, joista yli puolet on myönnetty vuosina 2019–2020. Kaikkiaan Suomi on myöntänyt kaksikäyttötuoille kymmenen vuoden aikana noin 6200 vientilupaa, joten Israelin osuus näissäkin on pieni, 0,7 prosenttia. Lisäksi EU-maihin vientilupaa tarvitaan vain joillekin kaksikäyttötuoille, joten kaksikäyttötuoiteiden vientilupia tarkasteltaessa EU:n ulkopuoliset valtiot näyttäivät suhteellisesti

suuremmilta vientikohteilta kuin ne tosiasiassa ovat.

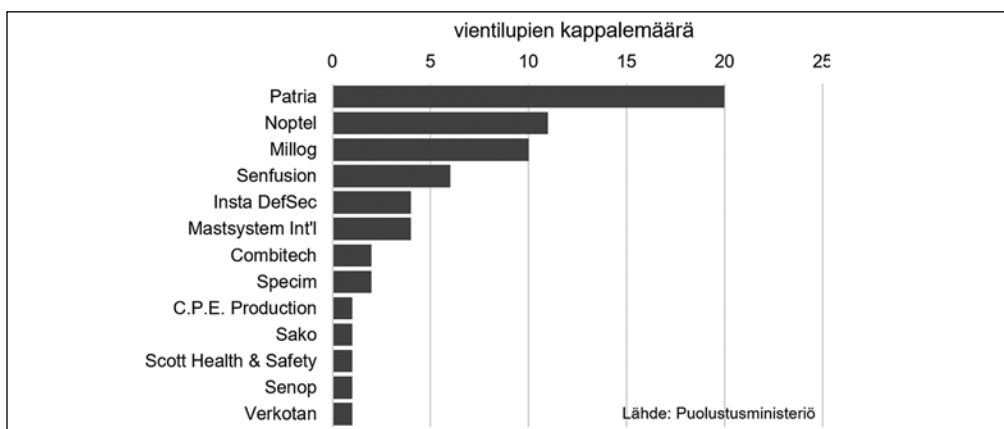
Lupien kappalemäärä ei ole pätevä mittari kaksikäyttötuoiteiden viennille, sillä kaikki luvan saanut vienti ei välttämättä toteudu ja se, kuinka suureen vientiin yksi lupa oikeuttaa, vaihtelee erittäin paljon lupien välillä.⁶⁸ Tietoa esimerkiksi vientilupien taloudellisesta arvosta ei kuitenkaan ole saatavilla, joten muunlainen vertailu on haastavaa. Eniten lupia Israeliin on myönnetty tietoliikenteeseen ja tiedon suojaukseen liittyville tuotteille (21 kpl). Muut myönnetyt luvat kuuluvat luokkiin ”anturit ja laserit” (9 kpl), ”erityiset materiaalit ja niihin liittyvät laitteet” (7 kpl), ”elektroniikka” (5 kpl) ja ”materiaalin käsittely” (3 kpl). Suomessa toimivia yrityksiä, joille vientilupa on myönnetty, on kaikkiaan 11. Niistä eniten vientilupia (18 kpl) on saanut Nokia Solutions and Networks, jonka luvat ovat koskeneet tietoliikennetuotteita. Vientilupien vastaanottaja Israelissa ei selviä julkisesti saatavilla olevista tiedoista.

Vaikka vientimäärät ovat pieniä, on mielenkiintoista, että sekä siviiliaseviennistä että sotatuoteviennistä valtaosa on tapahtunut vuoden 2016 jälkeen. Kaksikäyttötuoitei-

Kuvaaja 8. Suomen Israeliin myöntämien kaksikäyttötuotteiden vientiluvat 2011–2020

Kuvaaja 9. Sotatuotteiden vientilupia Israeliin saaneet suomalaisyritykset 2008–2021

den vientilupien kappalemäärä on merkittävästi kasvanut.

3.3. Sotatuotteiden vientilupia Israeliin on saanut 13 suomalaisyritystä

Selvitystä varten pyysin puolustusministeriöstä Suomen Israeliin myöntämät sotatuotteiden vientiluvat ja kielteiset vientilupapäätökset vuodesta 2000 alkaen. Ennen

kesäkuuta 2008 tehdyt lupapäätökset oli siirretty puolustusministeriöstä Kansallisarkistoon, josta ne olisivat olleet saatavilla maksua vastaan. En kuitenkaan pyytänyt lupia Kansallisarkistosta, joten tarkastelu perustuu kesäkuun 2008 ja syyskuun 2021 välillä tehtyihin lupapäätöksiin.

Suomi on myöntänyt tarkastellulla aikavälillä Israeliin 64 sotatuotteiden vientilupaa. Lupia on saanut 13 suomalaista yritystä. Nämä yritykset on esitetty kuvaajassa

9. Kuten kaksikäyttötuotteissa, myös sotatuotteissa on huomattava, että vientiluvat eivät välttämättä johda toteutuneeseen vientiin, ja lupien taloudellinen arvo vaihtelee suuresti.

Vain muutamat Suomen myöntämistä vientiluvista ovat sellaisia, että suomalaisyritykset ovat valmistaneet tuotteen, joka viedään Israeliin ja joka jää sinne israelilaisten viranomaisten käyttöön. Yksi esimerkki tästä on teleskooppimastojen vienti, jossa loppukäyttäjänä on ollut Israelin puolustusministeriö ja puolustusvoimat ja viejänä Mastsystem Int'l.⁶⁹ Sensofusion on myös saanut vientilupia miehittämättömien lennokkien torjuntalaitteille, eli anti-drone-järjestelmille. Näissä loppukäyttäjiksi ovat olleet Israelin poliisi ja pääministerin kanslia.⁷⁰

3.4. Pääosa sotatuotteiden vientiluvista liittyy komponenttien toimittamiseen

Useassa tapauksessa suomalaisyritys on valmistanut komponentin, jonka israelilaisyritys käyttää valmiin tuotteen rakentamiseen. Valmis tuote jatkaa tämän jälkeen matkaansa varsinaiselle loppukäyttäjälle. Näin on tapahtunut esimerkiksi jo aiemmissa selvityksissä esillä olleiden Insta DefSecin valmistamien hakupään runkojen kanssa. Insta DefSec on toiminut Rafaelin alihankkijana. Rafael on käyttänyt Insta DefSecin valmistamia komponentteja panssarintorjuntaohjuksien tuotannossa ja vienyt ohjukset sen jälkeen loppukäyttäjille, eli Espanjan, Italian ja Tšekin puolustusvoimille.⁷¹

Noptelin vientiluvissa toiminta on ollut samankaltaista. Noptel on vienyt israelilaiselle Elbit Systemsille etäisyysmittareita, jotka Elbit Systems on asentanut valmistamiinsa miehittämättömiin lennokkeihin avustamaan lennokkien laskeutumista.

Tämän jälkeen Elbit Systems on vienyt lennokit loppukäyttäjille, joita ovat olleet esimerkiksi Sveitsin puolustusvoimat sekä Britannian, Chilen ja Brasilian puolustusministeriöt.⁷²

Patria on saanut sotatuotteiden vientilupia tarkastellulla aikavälillä kaikista eniten. Patrian luvista on kyse siitä, että Patria on hyödyntänyt omien ajoneuvojensa varustelussa israelilaisten yritysten komponentteja tai asejärjestelmiä. Tällaista yhteistyötä yritysten välillä on ollut monessa eri yhteydessä. Tässä selvityksessä komponentilla tarkoitetaan kaikkia sellaisia tuotteita, jotka asennetaan osaksi jotain toista tuotetta ja viedään tämän jälkeen valmiina tuotteena lopulliselle vastaanottajalle. Komponentit voivat olla hyvin eri kokoisia.

Vuonna 2012 Patria sai lupia viedä valmistamansa panssaroidun ajoneuvon kuvia, teknisiä tietoja ja alustan komponentteja israelilaiselle Plasan Sasalle. Luvat liittyivät hankkeeseen, jossa Patria oli kehittämässä taistelujoneuvoa Yhdysvaltain merijalkaväen tarjouskilpailua varten. Patria teki kehityksessä yhteistyötä yhdysvaltalaisen Lockheed Martinin ja israelilaisen Plasan Sasan kanssa. Plasan Sasa valmistaa tuotteita ajoneuvojen suojaukseen. Yritysten yhteisprojekti jäi pois tarjouskilpailusta vuonna 2015, kun Patria ja Lockheed Martin lopettivat yhteistyön ajoneuvon kehittämisessä.⁷³

Vuosina 2015 ja 2017 Patria sai kaksi lupaa viedä Elbit Systemsin laservaroitussijärjestelmän osia Elbit Systemsille. Vuosina 2018 ja 2019 Patria sai kaksi lupaa viedä Elbit Systemsin tytäryhtiölle Kineticsille muun muassa tietoja Patrian panssariajoneuvon teknisistä ominaisuuksista ja Patrian ajoneuvojen NBC-laitteita.⁷⁴ Kinetics tuottaa NBC-laitteita, eli laitteistoja ydinsäteilyltä sekä biologiselta ja kemiallisilta aseilta suojautumiseen. Joissain Pat-

rian ajoneuvoissa on ilmeisesti asennettuna Kineticsin valmistamia NBC-laitteita, jotka suojaavat ajoneuvojen miehistöä.⁷⁵ Elbit Systemsin laservaroitussjärjestelmä oli ollut Patrialla sen vuoksi, että Patria harkitsi tällaisen asentamista osaksi jotain tuotettaan. Patria ei tekemiensä sopimuksien vuoksi voinut kertoa, mitkä tahot mahdollisesti ovat loppukäyttäjiä Patrian tuotteissa, joissa on Kineticsin NBC-laitteita tai Elbit Systemsin laservaroitussjärjestelmän osia.⁷⁶

Vuonna 2019 Patria sai luvan viedä Israeliin kenttätykin tuliputkien valmistamisen ja huollon edellyttämän teknologian ja tuliputkien valmistusoikeuden.⁷⁷ Lupa liittyi siihen, että Patria selvitti mahdollisuutta tilata tuliputken komponentteja joltain yritykseltä. Patria pyysi tarjousta myös Elbit Systemsiltä, mutta Patria ei valinnut Elbit Systemsiä komponenttien toimittajaksi.⁷⁸

Suomi myönsi Patrialle vuonna 2020 kaksi lupaa, jotka mahdollistivat sen, että Patria testasi Elbit Systemsin valmistaman tykkitornin yhdistämistä valmistamaansa ajoneuvoon.⁷⁹ Elokuussa 2020 Patria kertoi, että Elbit Systemsin tykkitornin ja Patrian panssariajoneuvon yhdistelmää oli testattu onnistuneesti.⁸⁰ Muutamaa kuukautta myöhemmin Elbit Systemsin tykkitornilla varusteltu Patrian panssariajoneuvo pääsi tarjouskilpailusta jatkoon Bulgarian ajoneuvohankinnassa. Patrian lisäksi Bulgaria valitsi viimeiseen vaiheeseen yhdysvaltalaisen General Dynamicsin ajoneuvon.⁸¹ Maaliskuussa 2021 Bulgaria kuitenkin päätti perua kaupat, sillä molempien yritysten tarjoukset ylittivät hankintaan varatut rahat.⁸²

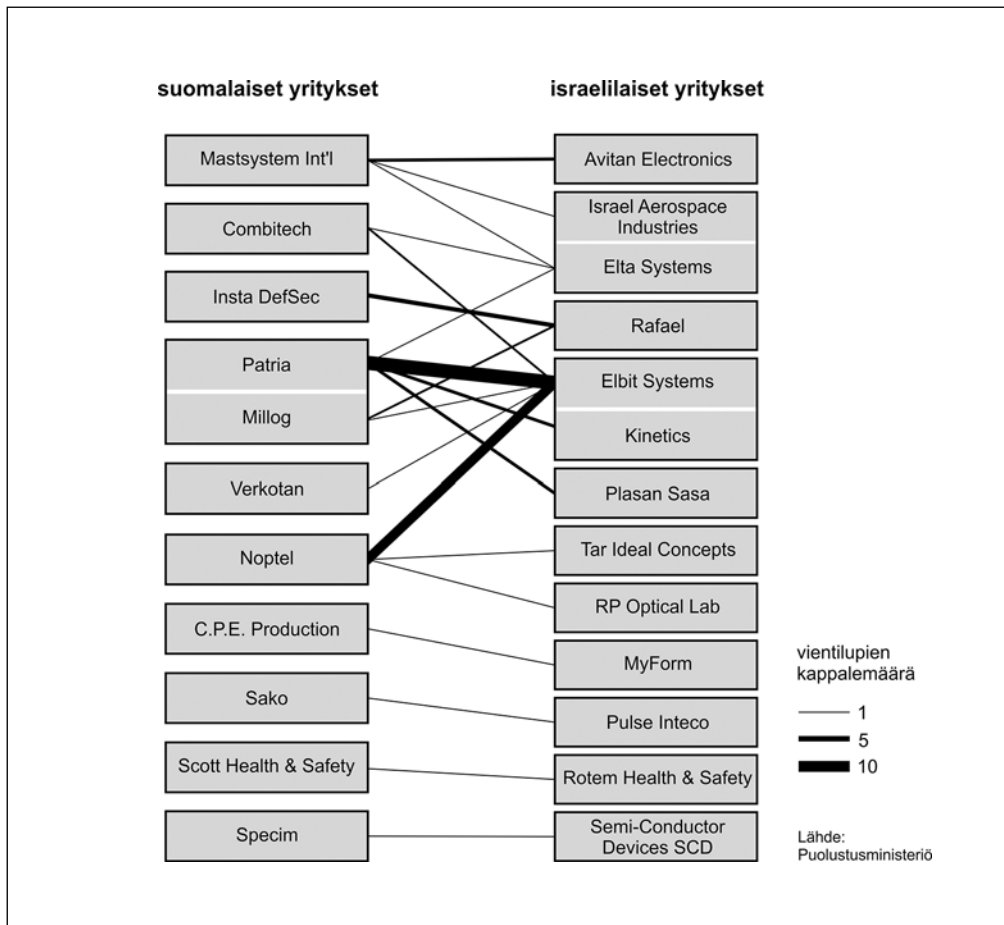
Asia ei tule ilmi Suomen myöntämistä vientiluvista, mutta myös Elbit Systemsin ja suomalaisen Robonicin tuotteita on sovittu yhteen. Robonic valmistaa miehittämättömien lennokkien lähetysalustoja. Robonic on kertonut demonstroineensa

Elbit Systemsin valmistaman lennokin laukaisua Robonicin alustalla.⁸³ Esittelyitä tapahtui vuosina 2005–2006. Elbit Systemsin lennokin käyttö Robonicin alustalta ei kuitenkaan edennyt demonstraatiota pidemmälle. Robonicilta kerrottiin minulle, että Elbit Systemsin lennokin nykyinen versio on prototyyppiä painavampi, eikä Robonicin lähetysalustan suorituskyky siksi riitä lennokin lähettämiseen. Robonicin tiedossa ei ollut, että mikään taho käyttäisi Elbit Systemsin lennokkia Robonicin lähetysalustalta, eikä Robonicilla ole ollut kyseisten demonstraatioiden lisäksi muuta yhteistyötä Elbit Systemsin kanssa.⁸⁴

Oma erityinen tapauksensa on Millog. Millog on yritys, jolle Puolustusvoimat on ulkoistanut kalustonsa huoltoa ja kunnossapitoa. Millogin kunnossapitovastuulla on myös Israelista peräisin olevaa Puolustusvoimien kalustoa, jonka huollossa Millog on tukeutunut tuotteiden israelilaisiin valmistajiin. Millog sai vuosina 2009–2011 lupia viedä Puolustusvoimien kalustoa Israeliin huoltoon. Vuoden 2012 jälkeen Millogin ei ole tarvinnut hakea vientilupia huolloille, sillä laki muuttui vuonna 2012. Uuden lain mukaan vientilupaa ei tarvita, kun Puolustusvoimat on valtuuttanut vientit ja ne ovat tilapäisiä, eli tuotteet palaavat takaisin Suomeen.⁸⁵ Millogin kunnossapitovastuulla olevaa materiaalia on ollut huollettavana Israelissa useasti myös vuoden 2012 jälkeen.⁸⁶

Kuvaaja 10 esittää, mitkä yritykset Israelissa ovat toimineet Suomesta myönnettyissä vientiluvissa tuotteitten vastaanottajina. Kuvaaja antaa yleiskuvaa siitä, minkä yritysten välillä on tarkastellulla ajanjaksoilla ollut toimintaa. Kuvaajassa viivan paksuus kuvaa vientilupien lukumäärää. Ohuimmat viivat vastaavat yhtä vientilupaa, paksuimmat viivat vastaavat viiva Patrian ja Elbit Systemsin välillä kuvaa 13:a vientilupaa. Mukana

Kuvaaja 10. Suomalaisen ja israelilaisten yritysten väliset yhteydet vientilupien perusteella 2008–2021

ovat ainoastaan luvat, joissa vastaanottajana Israelissa on jokin yritys, joka on ilmennyt vientiluvasta. Hyvin monessa näistä tapauksista tuote ei ole jäänyt israelilaiselle yritykselle pysyvästi. Vientiluvat sisältävät myös tapauksia, joissa suomalaiset yritykset ovat palauttaneet israelilaisille yrityksille Suomessa väliaikaisesti olleita tuotteita. Kaikki vientiluvan saanut vienti ei välttämättä ole toteutunut. Millogin osalta tiedot ovat puutteelliset. Luvissa, jotka Millog on saanut Puolustusvoimien kaluston huoltoon Israelissa, vastaanottajayrityksiä ei pääsääntöisesti ole merkitty.

Kinetics on Elbit Systemsin tytäryhtiö, Elta Systems on Israel Aerospace Industriesin tytäryhtiö ja Millog on Patrian tytäryhtiö.

Kuvaajasta nähdään, että 11 suomalaisella yrityksellä on ollut toimintaa israelilaisien yritysten kanssa, israelilaisia yrityksiä on ollut mukana 13. Näiden tietojen perusteella selvästi eniten suomalaisyritykset ovat olleet yhteydessä Elbit Systemsiin. Elbit Systemsillä on ollut yhteyksiä viiteen suomalaiseen yritykseen, mikä on muita israelilaisyrityksiä enemmän. Elbit Systems on ollut myös useimmin vientiluvissa vastaanottajana.

3.5. Israelin ja Suomen tietoturvaluossopimus salaisen tiedonvaihdon helpottamiseksi

Suomi on tehnyt Israelin kanssa sopimuksen turvallisuuksuositellun tiedon vaihtamisesta maiden välillä.⁸⁷ Eduskunta hyväksyi sopimuksen maaliskuussa 2012.⁸⁸

Suomen hallitus totesi Israelin kanssa tehtävää tietoturvaluossopimusta koskevassa esityksessään, että valtioiden lisäksi turvallisuuksuojattua tietoa liikkuu kasvavissa määrin kansainvälisesti yritysten välillä. Erityisesti puolustusalan hankinnat mainittiin tilanteena, jossa valtion suojattuja tietoja on tarpeen antaa yrityksille.⁸⁹

Puolustusvaliokunnan silloinen puheenjohtaja Jussi Niinistö (ps.) avasi sopimuksen tarkoitusta esitellessään eduskunnalle puolustusvaliokunnan sopimusta koskevaa mietintöä. Niinistön mukaan sopimuksella huolehditaan salassa pidettävän tiedon liikumisesta Suomen ja Israelin välisiin puolustus- ja turvallisuuksuhankintoihin sekä puolustus- ja turvallisuuksualan tutkimuksiin ja hankkeisiin liittyen. Niinistö myös nosti esille, että sopimuksella mahdollistetaan suomalaisten yritysten osallistuminen turvaluokiteltuihin hankkeisiin.⁹⁰

Vaikuttaa siis ilmeiseltä, että sopimuksella Suomi on halunnut helpottaa Suomen ja Israelin välistä asekauppaa niin valtiollisella kuin yritystenkin tasolla.

Yhteensä Suomella on tällä hetkellä voimassa 24 tietoturvaluossopimusta. Suomi on tehnyt sopimukset Euroopan avaruusjärjestön, Naton ja puolustusmateriaalialan yhteistyöorganisaatio OCCARin⁹¹ kanssa. Lisäksi Suomi on tehnyt useita maita kattavia sopimuksia Pohjoismaiden ja Euroopan unionin jäsenvaltioiden kanssa. Muutoin Suomi on tehnyt sopimukset yksittäisten valtioiden kanssa. Yksittäiset valtiot, joiden kanssa Suomi on sopimuksia tehnyt, ovat Yhdysvaltoja ja Israelia lukuun ottamatta

Euroopan maita.⁹² Eurooppa ja Yhdysvallat ovat Suomelle keskeisiä yhteistyötahoja. Tässä mielessä on huomionarvoista, että ainoa näiden ulkopuolinen valtio, jonka kanssa Suomi on sopimuksen tehnyt, on Israel.

Israelin kanssa tehty sopimus eroaa Suomen muista tietoturvaluossopimuksista sikäli, että se koskee ainoastaan turvallisuuksija puolustusala. Kun eduskunta käsitteli sopimusta, hallitus perusteli tätä sillä, että Israel ei tee useampia hallinnonaloja kattavia tietoturvaluossopimuksia.⁹³

3.6. Suojaliivien vientiluvasta ensin kielteinen ja myöhemmin myönteinen päätös

Suomen Israeliin myöntämien 64 sotatuotteiden vientiluvan lisäksi Suomi on tehnyt kaksi kielteistä lupapäätöstä. Suomi on myös myöntänyt yhden kauttakululuvan Suomen kautta Israeliin matkalla olleille tuotteille. Ensimmäinen kielteisistä lupapäätöksistä on vuonna 2010 annettu C.P.E. Production -yhtiölle, joka on hakenut lupaa sadan luotisuojaliivin viemiselle Israeliin.⁹⁴ Päätöksestä ei ilmene, mille vastaanottajalle tuotteet olisivat Israeliissa menneet. C.P.E. Production sai kuitenkin vuonna 2017 vientiluvan 500 puukko- ja luotisuojaliivin viemiseen. Tuolloin liivit vastaanotti israelilainen yritys MyForm, mutta niiden loppukäyttäjät oli luvan mukaan Israelin vankeinhoitolaitos.⁹⁵

Ei ole selvää, miksi Suomi päätyi luvan epäämiseen vuonna 2010 mutta luvan myöntämiseen vuonna 2017. Yksi mahdollisuus on, että vuonna 2010 viennillä olisi ollut eri vastaanottaja Israelin sisällä, mikä olisi vaikuttanut päätökseen. Myös ajankohdalla saattoi olla merkitystä. Kielteinen päätös annettiin kesäkuun 2010 lopulla. Vajaata kuukautta aiemmin Israel oli hyökännyt

Gazaan matkalla olleeseen avustustarvikkeita kuljettaneeseen laivaan kansainvälisillä vesillä. Israelin toimien seurauksena kuoli yhdeksän henkeä.⁹⁶ Tapaus herätti paljon huomiota maailmanlaajuisesti, ja Suomessa ministerit joutuivat eduskunnassa selittämään Suomen asekauppaa Israelin kanssa.⁹⁷ Päätöksiin on voinut vaikuttaa myös se, mikä hallitus ja ketkä ministerit milloinkin ovat olleet vallassa.

Toinen, marraskuussa 2015 tehty kielteinen vientilupapäätös on koskenut Noptelin valmistamia etäisyysmittareita, jotka oli tarkoitus viedä ensin Israeliin ja sieltä Thaimaan puolustusvoimille. Israelissa tuotteet olisi vastaanottanut Elbit Systems, joka ilmeisesti olisi asentanut ne miehittämättömiin lennokkeihin. Tämän kielteisen vientilupapäätöksen syynä oli kuitenkin oletettavasti lennokkien aiottu loppukäyttäjä, eli Thaimaan puolustusvoimat, eikä se, että tuote olisi mennyt ensin Israeliin. Noptel sai nimittäin lokakuussa 2015 vientiluvan samanlaisille etäisyysmittareille, jolloin tuotteen vastaanottajana oli myös Elbit Systems, joka oli yhdistämässä sen miehittämättömään lennokkiin. Luvan saaneessa tapauksessa lennokit, ja niihin kiinnitetty etäisyysmittarit, olivat kuitenkin menossa Israelista Meksikon sisäministerin käyttöön (Secretary of Interior of Mexico).⁹⁸ Suomi oli loppuvuodesta 2014 tehnyt kielteisiä vientilupapäätöksiä Thaimaahan, ja puolustusministeriö kertoi niiden syynä olleen Thaimaassa toukokuussa 2014 tapahtunut sotilasvallankaappaus.⁹⁹ Myös tämä tukee ajatusta siitä, että luvan epäminen liittyi loppukäyttömaa Thaimaahan, ei Israeliin.

Siitä, että Suomi on tehnyt vain muutamia kielteisiä vientilupapäätöksiä Israeliin, ei kuitenkaan voi päätellä, että Suomi myöntäisi sinne helposti vientilupia. Yritykset voivat ennen varsinaisen vientiluvan hakemista pyytää puolustusministeriöltä ennakkolausuntoa, voisiko suunnitteilla olevalle

viennille saada luvan.¹⁰⁰ Mikäli puolustusministeriö antaa kielteisen ennakkolausunnon, yritys tuskin tekee vientilupahakemusta, jolloin kielteistä vientilupapäätöstäkään ei koskaan tule julkisuuteen.

Kauttakulklupa on myönnetty israelilaiselle Rafaelille vuonna 2018. Valtioneuvoston myöntämä kauttakuljetuslupa koski kolmea Rafaelin sensorijärjestelmää, jotka olivat olleet Intiassa alihankkijalla testattavina ja matkalla takaisin Israeliin. Finnair kuljetti sensorijärjestelmiä ja ne kulkivat Suomen kautta.¹⁰¹

On huomionarvoista, että kaikkiaan 67 luvasta valtioneuvostossa on käsitelty ainoastaan tämä yksi kauttakuljetuslupa, muiden kohdalla päätöksen on tehnyt puolustusministeri. Luvasta päättää valtioneuvosto, jos ”viennin arvo on huomattavan suuri tai asian ulko- ja turvallisuuspoliittinen merkitys sitä edellyttää”.¹⁰² Israelin kohdalla ehdon ulko- ja turvallisuuspoliittisesta merkityksestä voisi olettaa joskus täytyneen. Toisaalta laissa säädetään erikseen, että lupaa ei ohjata valtioneuvoston käsitteilyyn, mikäli se kuuluu tiettyihin tuoteluokkiin¹⁰³ tai jos tuotteita on viety maasta tilapäisesti. Nämä tekijät selittänevät sen, miksi luvista Israeliin on päättänyt liki kaikissa tapauksissa puolustusministeri.

Suomi on puolustusministeriön tilastojen mukaan myöntänyt vuosina 2002–2020 alkaen vain kaksi vientilupaa tuotteille, jotka jäisivät Israeliin ja jotka kuuluvat tuoteluokkiin, jotka voitaisiin ohjata valtioneuvoston käsittelyyn. Ensimmäinen näistä luvista on koskenut suojanaamarien vientiä ja ollut arvoltaan noin 2000 euroa, toinen on koskenut etäisyysmittarien vientiä noin 45000 euron arvosta.¹⁰⁴ Näiden kahden luvan lisäksi on myönnetty vientilupia, jotka olisi voitu ohjata valtioneuvoston käsittelyyn sikäli, että ne eivät ole tilapäisiä ja kuuluvat määriteltyihin tuoteluokkiin, mutta joiden nojalla vietävät tuotteet eivät jää Israeliin.

4. Suomen puolustusministerit ovat käyneet tutustumassa Israelin aseteollisuuteen

Pyysin selvitystä varten viranomaisilta tiedot puolustusministerin, puolustusministeriön henkilöstön sekä Puolustusvoimain komentajan vierailuista Israelissa vuosina 2000–2021. Pyysin tietoja vierailuille osallistuneista henkilöistä sekä vierailujen ajankohdista ja ohjelmista. Puolustusministerin ja puolustusministeriön henkilöstön osalta tietopyyntöni vastasi puolustusministeriö, Puolustusvoimain komentajan osalta sain vastauksen Puolustusvoimilta.¹⁰⁵

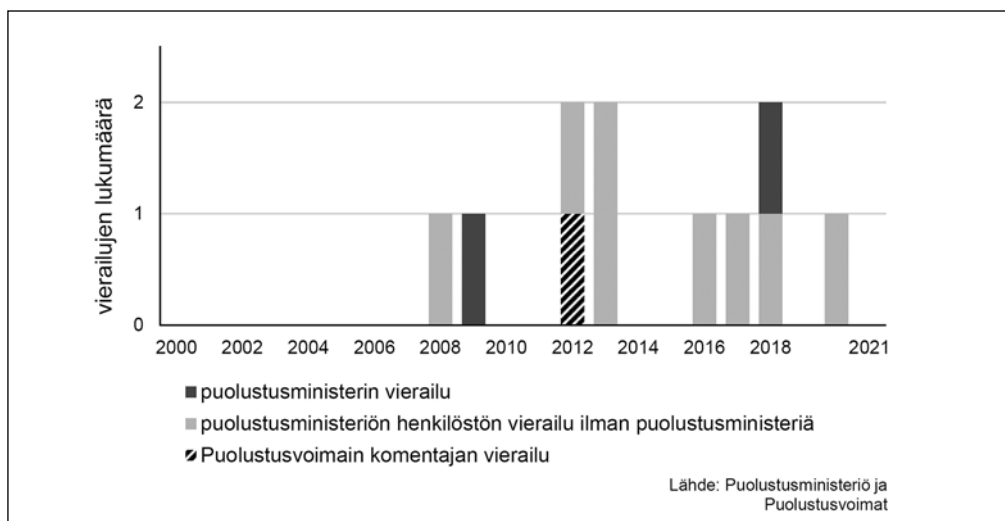
Noin 20 vuoden ajalta sain tiedot 11 vierailusta. Näistä kaksi on tapahtunut tarkastellun jakson kymmenen ensimmäisen vuoden aikana. Huomattavasti suurempi määrä, yhdeksän, on tapahtunut viimeisten kymmenen vuoden aikana. Puolustusministeriöstä todettiin minulle tietopyynnön vastauksen yhteydessä, että vierailujen

lisääntyminen kuvaa puolustusministeriön toiminnan kansainvälistymistä; nykyisin virkamatkoja on useammin kuin aiemmin.¹⁰⁶ Vierailujen ohjelmista sain tietoja vaihtelevasti. Viidestä vierailusta sain koko ohjelman, kolmen vierailun osalta vastauksista ilmeni yhdellä lauseella, mihin vierailu liittyi. Kolmen vierailun tarkoituksesta en saanut tietoja lainkaan, näistä yhden matkan sisällön kerrottiin olevan salainen.

4.1. Israelissa suomalaiset ovat vierailleet YK-operaatioissa, aseteollisuusyrityksissä ja sotilaskohteissa

2000-luvulla Suomen puolustusministeri on vierailut Israelissa kahdesti.¹⁰⁷ Maaliskuussa 2009 vierailulla kävi Jyri Häkämies

Kuvaaja 11. Puolustusvoimain komentajan, puolustusministerin ja puolustusministeriön vierailut Israelissa 2000–2021

(kok.). Häkämiehen kanssa Israeliin matkustivat kansanedustajat Anni Sinnemäki (vihr.) ja Eero Heinäluoma (sd.). Vierailu ajoittui mielenkiintoiseen ajankohtaan, sillä vuodenvaihteen 2008–2009 Gazan sodasta oli kulunut vain muutama kuukausi. Häkämies kertoi Helsingin Sanomille pyytäneensä Israelin puolustusministeriltä Ehud Barakilta selvitystä Gazan sodan epäillyistä ihmisoikeusrikkomuksesta. Ennen saapumistaan Israeliin Häkämies oli ollut Egyptissä, missä hän oli tavannut palestiinalishallinnon edustajia. Israelissa suomalaiset tutustuivat myös puolustusteollisuuteen. Häkämies kertoi, että Suomella ja Israelilla oli erityisesti puolustusmateriaalia koskevaa yhteistyötä. Häkämiehen mukaan Suomi valmisteli hankintoja, joihin liittyen Israel oli tehnyt esityksiä.¹⁰⁸

Lokakuussa 2018 Israelissa vieraili silloinen puolustusministeri Jussi Niinistö, jonka mukana matkasi ministerin avustajia ja puolustusministeriön henkilöstöä. Ministeriön vierailusta julkaisemassa tiedotteessa kerrottiin, että Niinistö keskustelee Israelin puolustusministeri Avigdor Libermanin kanssa ja tutustuu Jerusalemissa YK:n sotilastarkkailuoperaatio UNTSOon (United Nations Truce Supervision Organization).¹⁰⁹ Operaation tarkoituksena on tarkkailla Israelin ja arabimaiden aseleposopimuksia ja ehkäistä yksittäisten tapausten kiihtymistä konflikteiksi. Suomi on osallistunut UNTSOon vuodesta 1967, ja vuonna 2018 operaatiossa oli 18 suomalaista sotilastarkkailijaa.¹¹⁰

Tietopyynnöllä saamastani vierailun ohjelmasta ilmenee, että ministeri vieraili lisäksi muun muassa elektronisen sodankäynnin pataljoonassa ja kyberyksikössä. Ohjelmaan kuului myös yritysvierailu, jonka kohteena oli Israel Aerospace Industries.¹¹¹ Kolmisen kuukautta aiemmin Niinistö oli hyväksynyt hankintapäätöksen, jonka mukaan Suomi osti pintatorjuntaohjusjär-

jestelmän Israel Aerospace Industriesilta. Kuten aiemmin tuli ilmi, tämä oli selvästi suurin Suomen Israelista tekemistä hankintapäätöksistä vuosina 2008–2021. Tiedosani ei ole, oliko vierailulla ja hankinnalla yhteyttä.

Israelin puolelta ministeri Niinistön vierailuun on ohjelmassa merkitty neljä osallistujaa. He ovat Israelin puolustusministeri, puolustusministeriön osastopäällikkö sekä SIBATin johtaja ja osastopäällikkö.¹¹² SIBAT on Israelin puolustusministeriön kansainvälisen puolustusyhteistyön osasto.¹¹³ SIBAT kertoo verkkosivuillaan tehtäväkseen avata ovia Israelin puolustusteollisuudelle ja sisäisen turvallisuuden teollisuudelle.¹¹⁴

Puolustusvoimain komentaja on reilun 20 vuoden aikana vierailut Israelissa kerran. Kenraali Ari Puheloinen vieraili adjutanttinsa majuri Jyri Raitasalon kanssa Israelissa ja Libanonissa vuonna 2012. Tietopyynnöllä Puolustusvoimilta saamistani asiakirjoissa Puheloisen todetaan matkustavan tarkastuskäynnille UNTSO- ja UNIFIL-kriisinhallintaoperaatioihin.¹¹⁵ UNIFIL on Libanonissa toimiva YK-operaatio, johon Suomi on osallistunut vuosina 1982–2001, 2006–2007 ja jälleen vuodesta 2012.¹¹⁶ Tämän lisäksi Puolustusvoimista saamistani asiakirjoista ilmenee lähinnä majoitus- ja matkakulujen suuruus. Israelin puolustusvoimat on Puheloisen vierailun ensimmäisenä päivänä julkaissut kuvapalvelu Flickrissä valokuvan, jossa Puheloinen kättelee Israelin puolustusvoimien silloista komentajaa Benny Gantzia. Kuvan otsikon mukaan Suomen Puolustusvoimain komentaja on vierailulla Israelin puolustusvoimissa.¹¹⁷ Muuta tietoa Puheloisen ja Raitasalon Israelin vierailua koskien en löytänyt.

Puolustusministeriön tiedotarkistosta löytyy vuodelta 2019 tiedot 21:stä puolustusministerin matkasta ulkomaille. Muutamilla matkoilla ministeri vieraili samalla kertaa useammassa maassa. Kun tämä huo-

mioidaan, puolustusministeri teki kaikkiaan 24 ulkomaanmatkaa vuonna 2019. Kun Suomen puolustusministerit ovat käyneet Israelissa kahdesti reilun 20 vuoden aikana, voi vierailujen Israeliin katsoa olevan melko harvinaisia. Vuotta 2019 voi pitää mielekkäänä vertailukohtana sikäli, että vuodesta 2020 alkaen korona on oletettavasti vähentänyt vierailuja merkittävästi. Vuonna 2019 puolustusministeri kävi useimmin Belgiassa (5 kertaa) ja Ruotsissa (4 kertaa). Kaikki Belgian-matkat suuntautuivat Brysseliin. Muut 12 matkaa suuntautuivat Euroopan maihin sekä Yhdysvaltoihin, Japaniin ja Libanoniin.¹¹⁸

Puolustusvoimat tiedotti vuonna 2019 yhteensä 13:sta Puolustusvoimain komentajan matkasta ulkomaille. Näistä matkoista 11 suuntautui Eurooppaan, yksi Yhdysvaltoihin ja yksi Afganistaniin.¹¹⁹ Tässä valossa myös yksi Puolustusvoimain komentajan Israelin-matka yli 20 vuodessa osoittautuu suhteellisen harvinaiseksi.

On mahdollista, että puolustusministeriö tai Puolustusvoimat eivät ole tiedottaneet kaikista ministerin ja Puolustusvoimain komentajan vierailuista. Saatavilla olevien tietojen perusteella vierailujen voi kuitenkin katsoa kertovan Euroopan keskeisestä roolista Suomen puolustuspolitiikassa.

4.2. Suomen ja Israelin puolustusministeriöt ovat allekirjoittaneet yhteisymmärryspöytäkirjan

Kahdeksan vierailua Israeliin on tietopyynnöllä saamani aineiston mukaan tapahtunut puolustusministeriön henkilöstön voimin. Kansliapäällikkö, eli ministeriön korkein virkamies, on ollut näistä vierailuista mukana kolmella, vuosina 2012, 2013 ja 2017. Vierailu vuonna 2008 sekä ensimmäinen vuoden 2013 kahdesta vierailusta on puolustusministeriöltä saamieni tieto-

jen mukaan liittynyt Suomen ja Israelin tietoturvaluusussopimuksen ”valmisteluun ja hallinnollisiin menettelyihin”.

Näiden kahdeksan vierailun ohjelmiin on ministerivierailujen tapaan sisällytynyt vierailuja sotilaskohteissa, UNTSOssa ja israelilaisissa puolustusalan yrityksissä. Vierailtuja yrityksiä ovat olleet Israel Aerospace Industries, IMI Systems, Elbit Systems ja Rafael. Suomalaiset ovat tavanneet Israelin puolustushallinnon korkeita virkamiehiä ja puolustusvoimien upseereita.¹²⁰ Vuosina 2016 ja 2017 vierailuihin on kuulunut myös tapaaminen Israelin asevientä edistävän SIBATin kanssa.

Kahdella ministeriön henkilöstön vierailuista ohjelmassa on ollut yhteisymmärryspöytäkirjan allekirjoittaminen. Nämä vierailut ovat olleet vuosina 2012 ja 2013. Suomesta kansliapäällikkö on ollut mukana molemmilla matkoilla, joilla asiakirjojen allekirjoitus on ollut ohjelmassa. Allekirjoitus on niin ikään ollut ohjelmassa molemmilla kerroilla silloin, kun suomalaiset ovat olleet tapaamassa Israelin puolustusministeriön pääjohtajaa, joka on puolestaan Israelin puolustusministeriön korkein virkamies. Vuoden 2012 tapaamisessa virkaa hoiti Udi Shani, vuonna 2013 hänen seuraajansa Dan Harel.¹²¹

Yleisesti ottaen yhteisymmärryspöytäkirja on asiakirja, jolla valtiot voivat sopia yhteisistä järjestelyistä tai toimintatavoista, jotka kuitenkin yleensä eivät ole oikeudellisesti sitovia.¹²² Tein puolustusministeriön yhteisymmärryspöytäkirjoista tietopyynnön, johon vastauksena sain vuonna 2013 solmitun yhteisymmärryspöytäkirjan. Ministeriön mukaan vuonna 2012 asiakirjaa ei ilmeisesti ole allekirjoitettu, vaan allekirjoittaminen on siirtynyt vuoteen 2013.¹²³

Yhteisymmärryspöytäkirjan alussa Israelin ja Suomen puolustusministeriöt ilmaisevat tyytyväisyytensä olemassa olevaan sotatuotteisiin liittyvään yhteistyöhön ja katsovat, että yhteistyön lisääminen sota-

tuotteiden tutkimisessa, kehittämisessä, tuotannossa ja hankinnassa hyödyttäisi sekä Suomea että Israelia. Puolustusministeriöt ottavat tavoitteeksi myös yhteistyön tutkimus- ja testaustilojen käytössä. Asiakirjan mukaan Suomen ja Israelin puolustusministeriöiden ja maiden puolustusvoimien välillä vallitsee luottamuksen ilmapiiri.

Ministeriöt päättävät perustaa yhteisymmärryspöytäkirjan toimeenpanemiseksi koordinaatioryhmän, joka tapaa vähintään vuosittain Suomessa tai Israelissa. Koordinaatioryhmä muun muassa arvioi molempien maiden tekemiä esityksiä sotatuotteiden tutkimus-, kehitys-, tuotanto- ja hankintayhteistyöstä. Pöytäkirjassa linja-

taan erikseen, että yhdessä kehitettävien tai tuotettavien tuotteiden myynti muualle kuin Israeliin tai Suomeen vaatii molempien maiden hyväksyntää. Pöytäkirja on ollut voimassa viisi vuotta.¹²⁴ Sen voimassaoloa on jatkettu helmikuussa 2019 viidellä vuodella, eli vuoteen 2024 asti. Asiakirjan sisältö on pysynyt samana.¹²⁵

Jo mainitun UNTSON ohella Suomi on aiemmin osallistunut YK:n UNDOF-operaatioon vuosina 1979–1993 ja 2017–2018. Operaation tarkoituksena on tarkkailla Israelin ja Syyrian välistä aselepoa Golanin alueella.¹²⁶ Molempien operaatioiden vuoksi suomalaisia sotilaita on mitä ilmeisimmin matkustanut Israelissa.

5. Suomessa on esitetty vaatimuksia Israelin asekaupan lopettamisesta

5.1. Israel on syylistynyt sotarikoksiin ja muihin kansainvälisen oikeuden vastaisiin toimiin

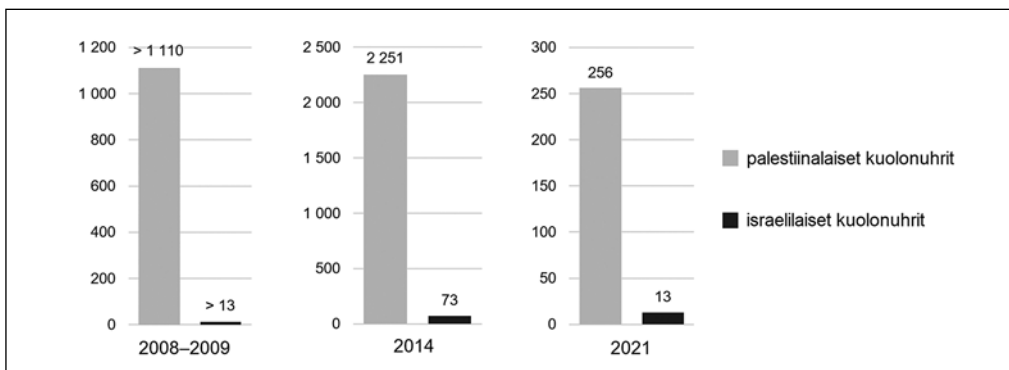
Israelin ja palestiinalaisten välisen konfliktin historia on pitkä, ja konfliktista ja siihen liittyvistä ihmisoikeusloukkauksista on kirjoitettu paljon. Lyhyt katsaus Israelin ja palestiinalaisten väliseen konfliktiin on kuitenkin paikallaan myös tässä.

Israel on miehittänyt Palestiinaan¹²⁷ kuuluvia Gazaa, Länsirantaa ja Itä-Jerusalemia vuodesta 1967.¹²⁸ YK:n turvallisuusneuvosto on vaatinut Israelia vetäytymään miehitettyiltä alueilta.¹²⁹ Israel on rakentanut Länsirannalle ja Itä-Jerusalemiin siirtokuntia, joissa asuu nykyään noin 650 000 israelilaista.¹³⁰ Kansainvälinen tuomioistuin¹³¹ ja kansainvälinen yhteisö laajemmin¹³², Suomi mukaan lukien¹³³, katsoo siirtokuntien rakentamisen olevan kansainvälisen oikeuden vastaista, sillä siviiliväestöä ei saa siirtää miehitetylle alueelle¹³⁴. Vuonna 2005 Israel veti viimeiset soti-

laat ja siirtokuntalaiset Gazasta, mutta on saartanut Gazaa sen jälkeen rajoittaen muun muassa ruoan ja rakennusmateriaalin tuontia sinne.¹³⁵ YK:n alainen UNRWA arvioi vuonna 2019, että saarto oli liki kymmenkertaistanut ruoka-apua tarvitsevien gazalaisten määrän.¹³⁶

Uppsalan yliopiston ylläpitämän konfliktitietokannan mukaan Israelissa ja miehitettyillä palestiinalaisalueilla on kuollut väkivaltaisuuksissa vuosina 2000–2020 yhteensä yli 8000 ihmistä.¹³⁷ Konflikti on kiihtynyt 2000-luvulla useaan otteeseen: toisen intifadan aikaan vuosina 2000–2005 ja Gazassa käydyissä sodissa vuodenvaihteissa 2008–2009, kesällä 2014 ja keväällä 2021.¹³⁸ Toistuva piirre yhteenotoissa on ollut, että niissä on kuollut palestiinalaisia merkittävästi enemmän kuin israelilaisia, kuten kuvaajasta 12 nähdään. Tämän taustalla on se, että Israelin puolustusvoimat on sotilaallisesti täysin ylivoimainen verrattuna palestiinalaisiin aseellisiin järjestöihin.¹³⁹

Kuvaaja 12. Palestiinalaiset ja israelilaiset kuolonuhrit Gazassa käydyissä sodissa¹⁴⁰

YK:n asettaman selvitysryhmän raportin mukaan vuodenvaihteen 2008–2009 sodassa sekä Israelin puolustusvoimat että Gazassa toimivat aseelliset ryhmät syyllistyivät sotarikoksiin kohdistessaan iskuja siviileihin. Molempien toimet saattoivat myös olla rikoksia ihmisyyttä vastaan.¹⁴¹ Niin ikään YK:n ihmisoikeusneuvoston raportti vuoden 2014 sotatoimista katsoi molempien osapuolten syyllistyneen sotarikoksiin siviileihin kohdistuneiden iskujen vuoksi.¹⁴² Ihmisoikeusjärjestö Human Rights Watchin mukaan sama toistui jälleen kevään 2021 sotatoimissa, silloin niin Israelin kuin palestiinalaisten ryhmittymien iskut siviilikohhteisiin olivat järjestön mukaan sotarikoksia.¹⁴³ Kesällä 2021 kansainvälinen rikostuomioistuin alkoi tutkia Gazan ja Länsirannan epäiltyjä sotarikoksia vuodesta 2014 alkaen.¹⁴⁴

Israelin sotilaalliseen toimintaan liittyen on huomionarvoista myös se, että Israel on ydinasevaltio. Vuonna 1970 solmitun ydinsulkusopimuksen mukaan maailmassa on viisi valtiota, joilla saa olla ydinaseita. Nämä valtiot ovat Yhdysvallat, Venäjä, Kiina, Ranska ja Britannia. Näiden lisäksi ydinaseita ovat hankkineet Pakistan, Intia, Israel ja Pohjois-Korea,¹⁴⁵ jotka tosin eivät ole mukana ydinsulkusopimuksessa¹⁴⁶.

5.2. Israelin ja palestiinalaisten välinen konflikti hyödyttää israelilaisista aseteollisuutta

Israelilaisen aseiteollisuuden kilpailuaseimia parantaa se, että yritykset voivat testata ja esitellä tuotteitaan Israelin ja palestiinalaisten konfliktissa. Israelilaislehti Haaretz kirjoitti aiheesta Gazan sodan aikaan kesällä 2014. Yhdysvaltalaisen Defense News -lehden Israelin osaston päällikkö Barbara Opall-Rome kuvasi Haaretzille, että Gazan sota on puolustusteollisuudelle kuin vahva

energiajuomaa, josta se saa valtavasti vauhtia. Reservin kenraalimajuri Danny Yatom kertoi, että operaatio on mahdollisuus edistää erityisesti niiden puolustustarvikkeiden vientiä, jotka ovat osoittaneet, mihin pystyvät. ”Aina sen jälkeen, kun nykyisenkaltaisia sotatoimia on käynnissä Gazassa, ulkomaisten asiakkaiden määrä kasvaa”, totesi tarkkuuskiväärin tähtäimiä ja pimeänäkölaitteita valmistavan Meprolightin toimitusjohtaja Eli Gold.¹⁴⁷

Yritykset tuovat viestinnässään esille hyvin suoraan, että tuotteista on käyttökokemusta. Elbit Systems tarjoaa verkkosivujensa mukaan järjestelmiä, joiden toimintakunto on todistettu.¹⁴⁸ Samaa ilmaisua käyttää Israelin aseviennin edistämiseen pyrkivä SIBAT. Sen mukaan Israel on tunnettu maailmanlaajuisesti puolustusjärjestelmistään, jotka ovat paitsi urauurtavia, myös toimintakuntoisiksi todistettuja.¹⁴⁹

Ainakaan kaikki suomalaiset poliitikot eivät ole aiheetta pyrkineet kiertämään. Kun Suomi ilmoitti vuonna 2019 tilaavansa tykistötutkia Israelista, Yle nosti jutusaan esille, että hankinnat Israelista olivat aiemmin herättäneet kritiikkiä maan sotatoimien vuoksi. Puolustusministeri Jussi Niinistö ei nähnyt ongelmaa Israelista hankkimisessa. Hän vastasi, että ”[t]eemme hankintoja suorituskyky edellä. Ostamme niitä sieltä, mistä niitä on saatavissa eikä ole haitaksi, että niitä on kokeiltu käytännössä”.¹⁵⁰ Vaikka Niinistö puki asian sanoiksi juuri Israeliin liittyen, Suomi katsoo yleisestikin käyttökokemuksen olevan eduksi hankittaville tuotteille. Puolustusministeriön julkaiseman materiaalipoliittisen osastrategian mukaan ”[u]lkomaisten hankintojen kohteena ovat pääsääntöisesti valmiit tuotteet ja järjestelmät, joiden toiminnallisesta luotettavuudesta on riittävä näyttö”¹⁵¹.

On ymmärrettävää, että ostajan on helpompi vakuuttua tuotteen käyttövarmuudesta, jos tuotetta on jo käytetty. Israelilaiset

tuotteet eivät ole tässä suhteessa poikkeuksellisia. Myös esimerkiksi suomalainen Patricia on kertonut verkkosivuillaan, että sen pansariajoneuvo ”on saanut erinomaista palautetta asiakkailta suorituskyvystään taistelu- ja kriisinhallintatehtävissä Afganistanissa ja Tšadissa”¹⁵².

Taistelukentällä voi tulla ilmi seikkoja, joita ei ole muutoin huomattu. Esimerkiksi suomalaiset kriisinhallintajoukot havaitsivat Afganistanissa suunnitteluvirheen pansariajoneuvon katolle asennetussa ilmatorjuntakonekiväärissä. Konekiväärissä oli vaijerilaukaisin, joka Afganistanissa taker-tui oksiin ja laukaisi aseensa vahingossa. Asiaa ei ollut huomattu Suomessa, sillä varuskuntakäytössä varmistin oli ollut liikuttaessa päällä, toisin kuin taistelukentällä.¹⁵³

Ei kuitenkaan ole yhdentekevää, onko sotatuotteiden toimintaa testattu käytännössä esimerkiksi Gazan sodassa vai Afganistanin kriisinhallintatehtävissä. Kuten edellä on tullut ilmi, Gazassa Israel on yhä uudestaan kohdistanut iskuja siviileihin, minkä Suomi on myös tuominnut.¹⁵⁴ Afganistanin operaation Suomi puolestaan on katsonut oikeutetuksi, tämän osoittaa jo se, että Suomi on katsonut perustelluksi osallistua operaatioon. Suomen asekaupat Israelista ylläpitävät sitä, että israelilaiset yritykset saavuttavat markkinointihyötyä Israelin ja palestiinalaisten välisestä konfliktista.

5.3. Israelin asekaupan lopettamista on Suomessa vaadittu monesti

Vuonna 2010 Suomen ja Israelin asekaupan lopettamista vaati vetoomuksella yli 250 suomalaista. Mukana oli poliitikoita sekä tieteen- ja taiteentekijöitä, kuten silloinen kansanedustaja, mutta jo aiemmin ulkoministerinä toiminut Erkki Tuomioja (sd.), europarlamentaarikot Satu Hassi (vihr.), Heidi Hautala (vihr.), Sirpa Pietikä-

nen (kok.) ja Mitro Repo (sit.). Vetoomuksen allekirjoitti myös muun muassa 19 kansanedustajaa ja 46 professoria. Vetoomuksessa allekirjoittajat katsoivat aseviennin Israeliin olevan ristiriidassa EU:n aseviennin käytäntösäännön kanssa ja Suomen asehankintojen taas tukevan Israelin aseeteollisuutta ja edesauttavan Israelin ja palestiinalaisten välisen konfliktin jatkumista.¹⁵⁵

Vetoomuksen oli kerännyt ICAHD Finland, joka on Israelin miehitystä vastustava ihmisoikeus- ja oikeusjärjestö ja israelilaisen ICAHDin (Israeli Committee Against House Demolitions) Suomen haara.¹⁵⁶ Helsingin Sanomat kirjoitti lokakuussa 2010 Suomen ja Israelin asekaupasta kriittiseen sävyyn ja viittasi vetoomukseen.¹⁵⁷ Presidentti Tarja Halonen ja ulkoministeri Alexander Stubb (kok.) vastasivat kritiikkiin todeten, että Suomen ja Israelin asekauppa on vähäistä. He myös sanoivat, että Suomi noudatti EU-linjauksia ja että asekauppa ei vaikeuttanut Lähi-idän rauhanprosessia.¹⁵⁸ Vuonna 2013 ulkoministerinä toimiessaan Tuomioja toisti näkemyksensä, että Suomen ei pitäisi jatkaa asekauppayhteistyötä Israelin kanssa.¹⁵⁹

Kesällä 2014 sota Gazassa herätti kritiikkiä Israelin asekauppaa kohtaan. Silloinen valtiovarainministeri ja SDP:n puheenjohtaja Antti Rinne linjasi elokuussa, että Suomen pitäisi jäädyttää asekauppa Israelin kanssa vastauksena Israelin toimiin Gazassa.¹⁶⁰ Silloinen SDP:n varapuheenjohtaja Sanna Marin oli samoilla linjoilla. Hän kirjoitti seuraavana päivänä blogissaan, että ”[v]ähintä mitä voimme tehdä, on asekaupan välitön lopettaminen”.¹⁶¹ Niin ikään asekaupan lopettamista vaativat vihreiden ja vasemmistoliiton silloiset puheenjohtajat Paavo Arhinmäki¹⁶² ja Ville Niinistö¹⁶³.

Tilanteen kiristyminen ja pommitukset Gazassa jälleen toukokuussa 2021 kirvoittivat kritiikkiä asekauppoja kohtaan erityisesti vasemmistoliitosta. Äitiyslomalla

ollut puolueen puheenjohtaja Li Andersson vaati sosiaalisessa mediassa Suomea lopettamaan aseiden oston Israelista ja myynnin Israeliin.¹⁶⁴ Asekaupan lopettaminen Israelin kanssa oli kirjattu myös vasemmistoliiton vuoden 2019 eduskuntavaaliohjelmaan.¹⁶⁵

Toukokuun 2021 taisteluiden myötä seitsemän kansanedustajaa teki Israelin ja palestiinalaisten konfliktista kirjallisen kysymyksen, jonka ensimmäinen allekirjoittaja oli Veronika Honkasalo (vas.). Kansanedustajat kysyivät muun muassa, miten Suomi noudattaa Israelin kohdalla ”periaatetta olla harjoittamatta asekauppaa ihmisoikeuksia polkevien maiden kanssa”.¹⁶⁶ Kansanedustaja Mai Kivelä (vas.) kysyi omassa kirjallisessa kysymyksessään, oliko Suomi valmis lopettamaan aseviennin Israeliin ja asetuonnin Israelista.¹⁶⁷

Vastauksissaan ulkoministeri Pekka Haavisto (vihr.) totesi edeltäjänsä Stubbin tapaan, että Suomen asevientä Israeliin on ollut vähäistä. Ministeri kertoi ulkoministeriön antavan asevientilupahakemuksista lausunnon, jossa huomioidaan muun muassa vaikutukset rauhalle, turvallisuudelle ja vakaudelle. Haavisto totesi, että asetuonnin osalta tällaista arviota ei tehdä.¹⁶⁸

Kansanedustaja Anne Kontula (vas.) jätti kesäkuussa yhdessä 12 muun kansanedustajan kanssa lakialoitteen juuri tähän Haaviston mainitsemaan seikkaan liittyen. Lakialoitteen mukaan Suomen tulisi jatkossa arvioida aseiden hankinnassa myyjävaltion ihmisoikeustilannetta ja humanitaarisen oikeuden kunnioittamista.¹⁶⁹ Lakialoitteen lähetekeskustelussa Kontula perusteli aloitetta aseiteollisuuden kytköksillä asevoimiin ja sillä, että asekauppa voi luoda myyjävaltiolle kannustimia sodan tai konfliktin jatkamiseen.¹⁷⁰ Kontula on todennut, että Suomen asekauppa Israelin kanssa on toiminut hänellä kimmokkeena aloitteelle, vaikka aloite koskeekin kaikkia maita.¹⁷¹

5.4. Voisiko Suomi lopettaa asekaupan Israelin kanssa?

Ei ole mitään laillista estettä sille, että Suomi päättäisi lopettaa asekaupan Israelin kanssa. Kyse on poliittisesta päätöksestä. Tällaisen päätöksen tekemiseen – tai tekemättä jättämiseen – vaikuttavat ainakin Suomen pyrkimys edistää ulkopoliittikallaan ihmisoikeuksien kunnioittamista ja rauhaan tähtäävää ulkopoliittikkaa, Suomen mahdollisuus nykyisellään hyödyntää Puolustusvoimissa israelilaisia sotatuotteita, Suomen ulkopoliittiset suhteet Israelin ja Palestiinan sekä mahdollisesti myös muiden valtioiden kanssa ja Suomen halu tukea kotimaista sotatuotteiden tuotantoa. Suomalaisen sotatuotteiden tuotantoa puolestaan on perusteltu esimerkiksi huoltovarmuudella ja työllistävyydellä.¹⁷²

Tähän mennessä Israelin asekaupan lopettamiseen ei selvästikään ole löytynyt riittävästi poliittista tahtoa. Tahdon puutteeseen viittasi myös Li Andersson, joka keväällä 2021 kirjoitti, että vasemmistoliitto on halunnut hallituksessa lopettaa asekaupan Israelin kanssa, mutta ”lisää poliittista tukea [tähän] kaivataan”.¹⁷³

5.5. Asevientä on rajoitettu monen maan kanssa

Jos halutaan tarkastella Israelin asekaupan lopettamisen vaikutuksia, asekauppaa ei ole mielekästä käsitellä vain yhtenä asiana. Tämän ja seuraavan alaluvun aikana eritellen mahdollisen lopettamisen vaikutuksia vientiin, komponenttien hyödyntämiseen suomalaisten ja israelilaisten yritysten välillä, Puolustusvoimien hankintoihin ja jo hankittujen laitteiden huoltoon.

Aseviennin keskeyttäminen johonkin maahan on verraten yleinen asia. Ulkoministeriön mukaan aseviennin rajoittaminen

on yksi useimmin käytetyistä pakotteista.¹⁷⁴ Tällä hetkellä voimassa on SIPRin mukaan 13 YK:n asettamaa sitovaa asevientikieltoa ja 20 EU:n asevientikieltoa. Kieltoja on voimassa esimerkiksi Pohjois-Koreaan, Jemeniin, Etelä-Sudaniin ja al-Qaidalle.¹⁷⁵ Suomi on lisäksi kansallisesti päättänyt keskeyttää asevientilupien myöntämisen Saudi-Arabiaan ja Arabiemiirikuntiin marraskuussa 2018¹⁷⁶ ja Turkkiin lokakuussa 2019¹⁷⁷. Hallitus tosin myönsi maaliskuussa 2020 noin 140 miljoonan euron arvoisen asevientiluvan Arabiemiirikuntiin, joten Suomi on mitä ilmeisimmin luopunut linjauksesta keskeyttää vientilupien myöntäminen Arabiemiirikuntiin.¹⁷⁸

Sen lisäksi, että vientilupien myöntäminen johonkin maahan voidaan keskeyttää kokonaan joko kansallisen päätöksen tai kansainvälisen asekiellon seurauksena, valtiot myös tekevät asevientilupien myöntämisessä tapauskohtaista harkintaa. Suomen on huomioitava asevientiluvista päättäessään Euroopan unionin yhteinen kanta aseviennistä¹⁷⁹ ja kansainvälinen asekauppasopimus¹⁸⁰. Nämä sopimukset rajoittavat asevientä esimerkiksi ihmisoikeuksia rikkoville tai konfliktiin osallistuville vastaanottajille, vaikka asevientikieltoa maahan ei olisikaan.

Kuten on tullut ilmi, Suomi on myöntänyt hyvin vähän vientilupia sotatuotteille, jotka olisivat jääneet Israeliin. Vertailun vuoksi Suomi myönsi Turkkiin sotatuotteiden vientilupia 101 miljoonan euron arvosta vuosina 2010–2019, eli kymmenen vuoden aikana ennen päätöstä keskeyttää lupien myöntäminen. Vastaavasti vuosina 2009–2018 Suomi myönsi Arabiemiirikuntiin lupia 178 miljoonalla eurolla ja Saudi-Arabiaan 109 miljoonalla eurolla. Vuosina 2011–2020 Suomi on myöntänyt puolustusministeriön tilastojen mukaan Israeliin vientilupia vajaalla kahdella miljoonalla eurolla.¹⁸¹ Pelkästään näiden lukujen perusteella suorat taloudelliset vaikutukset tuskin estävät aseviennin jättämistä Israeliin, kun kerran viennin kes-

keyttämisestä myös Saudi-Arabiaan, Arabiemiirikuntiin ja Turkkiin on voitu päättää.

Pelkän Israeliin suuntautuvan viennin ohella Suomi on kuitenkin vienyt Israeliin komponentteja, joita Israelin aseteollisuus on käyttänyt osana tuotantoaan. Suomalaisiin, erityisesti Patrian tuotteisiin on myös hankittu Israelista osia ja komponentteja. Tässä mielessä Israel tietävästi eroaa Arabiemiirikunnista, Saudi-Arabiasta tai Turkista, joista ei ole tuotu komponentteja suomalaisen puolustusteollisuusyritysten tarpeisiin.

Kysyin Noptelilta ja Patrialta, millainen vaikutus Suomen ja Israelin kaupan mahdollisella katkaisemisella olisi heidän toiminnalleen. Nämä olivat kaksi eniten vientilupia Israeliin saanutta yritystä tarkastelujaksolla vuosina 2008–2021. Niiden molempien toiminta israelilaisyrityöiden kanssa liittyy komponenttien käyttöön osana toisen yhtiön tuotteita.

Noptelilta todettiin, että mikäli poliitikot päättäisivät lopettaa asekaupan Israelin kanssa, Noptel tietenkin noudattaisi päätöstä, mutta muutoin Noptel ei halunnut kommentoida asiaa. Patrialta korostettiin, että monet Israelissa päämajaansa pitävistä yrityksistä, kuten Elbit Systems, ovat monikansallisia yhtiöitä. Patrian mukaan israelilaisten yritysten tarjoamat komponentit ja järjestelmät ovat kaikille länsimaisille puolustusteollisuuden yrityksille tärkeitä. Näin ollen Suomen ja Israelin asekaupan kieltäminen heikentäisi merkittävästi myös Patrian mahdollisuuksia tarjota asiakkailleen niiden toiveita vastaavia tuotteita.¹⁸²

5.6. Korvaavaa kalustoa saisi muualtakin, mutta jo hankittujen sotatuotteiden huolto vaikeutuisi

Kun Suomi on hankkinut israelilaisia sotatuotteita kilpailutuksen jälkeen, Suomi on toisin sanoen arvioinut Israelin tarjoa-

mat tuotteet sopivimmiksi tarjolla olleista. Vaikka israelilaisten yritysten tarjoukset ovat olleet näissä kilpailuissa parhaimpia, sotatuotteiden markkinat ovat hyvin kilpailtuja. Näin ollen Israelilla tuskin on myynnissä mitään sellaista, etteikö ainakin suunnilleen vastaavaa tuotetta olisi saatavilla jostain muualta.

Asevientikieltojen tapaan voidaan asettaa asetuontikieltoja, mutta ne ovat huomattavasti asevientikieltoja harvinaisempia.¹⁸³ Ulkoministeriön¹⁸⁴ mukaan Suomea koskevat tällä hetkellä EU:n asettamat asetuontikiellot Iranista¹⁸⁵, Libyasta¹⁸⁶, Syyriasta¹⁸⁷, Pohjois-Koreasta¹⁸⁸ ja Venäjältä¹⁸⁹.

Tätä taustaa vasten aseviennin lopettamista mielenkiintoisempi onkin esille nostettu ajatus, että myös asetuonti Israelista lopetettaisiin. Li Andersson esitti vuonna 2021 asekaupan lopettamista keinona ”painostaa Israelia lopettamaan kansainvälisen oikeudet vastaiset hädöt ja sortotoimet”.¹⁹⁰ Myös Sanna Marin kirjoitti vuonna 2014, että ”[k]auppapolitiikka on keino painostaa Israelin hallinto rauhanomaisiin ratkaisuihin konfliktiin lopettamiseksi. – [A]sekauppa Israelin kanssa on lopettava välittömästi”.¹⁹¹ Marin ja Andersson esittivät siis kirjoituksissaan asekaupan lopettamista poliittisen painostamisen keinona.

Ulko- ja turvallisuuspoliittiset seikat vaikuttavat Suomen asehankintoihin tuotteiden suorituskyvyn ohella. Asekauppaa on käytetty välineenä rakentaa läheisempiä suhteita jonkin toisen valtion kanssa. Puolustusvoimain entinen komentaja Gustav Hägglund kirjoitti muistelmissaan, että yhdysvaltalaisen Hornetien ”[h]ankinta avasi meille enemmän ovia Yhdysvalloissa kuin Suomen valtiojohton ja diplomatian aiemmat ponnistelut viime puolivuosisadan aikana yhteensä”.¹⁹² Niin ikään yksi uusien hävittäjien valinnassa arvioitava tekijä oli hankkeen verkkosivujenkin mukaan turvallisuus- ja puolustuspoliitti-

set vaikutukset.¹⁹³ Ulko- ja turvallisuuspolitiikka on siis vaikuttanut siihen, että jokin tarjoaja on valittu, koska sen on katsottu palvelevan Suomen omia turvallisuuspoliittisia intressejä. Suomi ei kuitenkaan ilmeisesti tähän mennessä ole tehnyt kansallista päätöstä lopettaa aseiden hankkimista jostain maasta maan sotateimien tai muun Suomen tuomittavaksi katsoman toiminnan vuoksi.¹⁹⁴ Israel on toisaalta ainakin viime aikoina ollut ainoa valtio, josta asehankintojen lopettamista on näin useasti edes vaadittu.

Kysyin puolustusministeriöstä, millaisia vaikutuksia Suomen ja Israelin asekaupan lopettamisella olisi maanpuolustuksen näkökulmasta. Puolustusministeriö totesi Suomen aseviennin Israeliin olevan nykyisellään vähäistä. Israelista tehdyistä asehankinnoista puolustusministeriö totesi, että ”Suomen puolustusvoimat on hankkinut Israelista kansallisen puolustuksen edellyttämää ja sen suorituskykyvaatimukset täyttävää puolustusmateriaalia”. Vastauksissaan ministeriö kuvasi Israelista tehtyjä hankintoja myös kustannustehokkaiksi.¹⁹⁵ Puolustusministeriö ei siis varsinaisesti kommentoinut vastauksessaan sitä, millaisia vaikutuksia Israelin asekaupan lopettamisella olisi.

Kuten aiemmin tuli ilmi, osa Suomen Israelista hankkimista sotatuotteista on sellaisia, että Suomi kaipaa niiden huollossa ja päivityksissä tukea Israelista myös hankinnan jälkeen. Näin on esimerkiksi Suomen Israelista hankkimissa viestintäverkon laitteissa, joiden ohjelmistopäivitykset voi tehdä vain ne valmistanut israelilaisyhtiö.

Kysyin monen Israelista hankitun sotatuotteen huollosta vastaavalta Millogilta, millaisia vaikutuksia Suomen ja Israelin välisen asekaupan lakkauttamisella olisi. Millog oli tarkastellulla aikavälillä vuosina 2008–2021 saanut kolmanneksi eniten viennin tilupia Israeliin. Millogin mukaan tuotteiden

kunnossapito voidaan ainakin osittain hoitaa Suomessa, mutta tämä edellyttää koulutuksen ja tietojen saamista alkuperäistoimittajalta. Ainakaan kaikkia järjestelmiä ei kuitenkaan pystytä pitämään kunnossa Suomessa, sillä esimerkiksi varaosissa on turvaututtava alkuperäistoimittajaan.¹⁹⁶

Tässä valossa on siis merkittävästi helpompaa päättää, että uusia sotatuotteita Israelista ei enää hankittaisi, kuin päättää lopettaa jo hankitun kaluston huoltoyhteis-

työ israelilaisten yhtiöiden kanssa. On myös oma kysymyksensä, voisiko Israel vastavetona rajoittaa huollon tarjoamista suomalaisten hankkimalle kalustolle, jos Suomi ilmoittaisi katkaisevansa asekaupan muutoin. Mikäli Suomi ei – joko omasta tai Israelin aloitteesta tai jostain muusta syystä – enää saisi hankitun kaluston kunnossapitoa Israelista, tämä tietäisi lisää kustannuksia ja mahdollisesti joissain tapauksissa jopa uusien järjestelmien hankkimista Israelista hankittujen tilalle.

Viitteet

Johdanto

1. Vapaus valita toisin -yhdistyksen ja Ydin-lehden 26.10.2021 järjestämä seminaari ”Hävittäjähankinnat. Kysymyksiä, joihin ei ole saatu vastauksia”. Katsottavissa: youtu.be/OVTrak4wgjQ?t=170. Kohdassa 2:50.
2. Lehtinen, Johannes (toim.) (2012). Muuttuva asekauppa – Tapaustutkimus Suomesta ja Israelista. SaferGlobe Finland. Saatavilla: saferglobe.fi/wp-content/uploads/2013/11/SFG_TP1_web.pdf

1. Suomen ja Israelin asekaupasta on kirjoitettu ennenkin

3. Jarmo Pykälä (2009). Missä soditaan suomalaisilla aseilla? Suomen asevientä ja sotateollisuus 1998–2007. Suomen Sadankomitea, Helsinki.
4. ICAHD Finland (2010). Suomen ja Israelin vaiettu asekauppa. Saatavilla: www.icahd.fi/suomen-ja-israelin-vaiettu-asekauppa/
5. SaferGlobe toimi vuoden 2013 loppuun asti nimellä SaferGlobe Finland.
6. Lehtinen, Johannes (toim.) (2012). Muuttuva asekauppa – Tapaustutkimus Suomesta ja Israelista. SaferGlobe Finland. Saatavilla: saferglobe.fi/wp-content/uploads/2013/11/SFG_TP1_web.pdf
7. Tampellan ja Soltamin yhteistyössä keskeisessä roolissa oli Shlomo Zabłudowicz, josta ilmestyi syksyllä 2021 Martti Mörnttisen kirjoittama kirja Shlomo Zabłudowicz – Holokaustin kauhuista salaperäiseksi suomalais-miljardööriksi (Into).
8. Pykälä, Jarmo (2014). Suomalainen asekauppa: Rahan, vallan ja sodan ytimessä. Like, Helsinki, s. 40–42, 108, 231.
9. SaferGlobe (2015). Suomen asevalvontaraportti 2015, s. 35. Saatavilla: saferglobe.fi/wp-content/uploads/2017/03/suomen_asevalvontaraportti_2015_pdf.pdf
10. SaferGlobe (2016). Suomen asevalvontaraportti 2016, s. 34. Saatavilla: saferglobe.fi/wp-content/uploads/2017/08/suomen_asevalvontaraportti_2016_pdf.pdf
11. Ks. esim. SaferGlobe Finland (2011). Suomen asevientä 2008, s. 15. Saatavilla: saferglobe.fi/wp-content/uploads/2013/09/Suomen-asevienta-2008.pdf; SaferGlobe Finland (2011). Suomen asevientä 2009, s. 11 & 21. Saatavilla: saferglobe.fi/wp-content/uploads/2013/09/SGF-Suomen-asevienta-2009_web.pdf; SaferGlobe Finland (2012). Suomen asevientä 2010, s. 7. Saatavilla: saferglobe.fi/wp-content/uploads/2013/09/Suomen_asevienta_2010_web.pdf
12. SaferGlobe (2021). Suomen asevalvontaraportti. Saatavilla: saferglobe.fi/armsreport/?lang=fi
13. Ks. esim. Yle (2019). Maavoimat saa tehokkaampaa tulivoimaa taistelupanssarivaunuihin. Saatavilla yle.fi/uutiset/3-11123350; Helsingin Sanomat (2019). Miksi Suomen uudesta aseostosta vaietaan? Israelilainen tutka pidetään visusti piilossa, ja jopa hankintapäätös on salainen. Saatavilla: www.hs.fi/kotimaa/art-2000005967064.html; Helsingin Sanomat (2014). Puolustusvoimat kyllästyi israeliläiseen asekauppiaseen. Saatavilla: www.hs.fi/kotimaa/art-2000002703274.html; Helsingin Sanomat (2019). Gabriel-ohjuksen salaisuuden verho raottuu: Merivoimat julkaisi erittäin harvinaisen kuvan. Saatavilla: www.hs.fi/kotimaa/art-2000006342667.html
14. Ks. esim. Yle (2014). Suomi ja Israel jatkavat puolustusyhteistyötä Gazan konfliktista huolimatta. Saatavilla: yle.fi/uutiset/3-7385356; Helsingin Sanomat (2010). Aseveljemme Israel. Saatavilla: www.hs.fi/sunnuntai/art-2000004761646.html; Iltasanomat (2014). Suomi ”unohtaa” mielellään Israelin asetetit. Saatavilla: www.is.fi/taloussanomat/art-2000001844402.html; Iltasanomat (2010). Järjestö: Suomi tukee asekaupoilla Israelin sotarikoksia. Saatavilla: www.is.fi/taloussanomat/art-2000001668448.html; Iltalehti (2014). Aseet yhdistävät Suomea ja Israelia. Saatavilla: www.iltalehti.fi/uutiset/a/2014080518541453

2. Israelista on tuotu monenlaista kalustoa Puolustusvoimille

15. Laskelmissa on verrattu maiden asevientä vuosina 2000–2020 maiden väkilukuun vuonna 2020. Laskelmat on tehty Maailmanpankin World Development Indicators -tietokannan tiedoista. Saatavilla: databank.worldbank.org/reports.aspx?source=world-development-indicators. Tietokannassa esitettyjen asevientitietojen lähde on SIPRI.
16. Koska tiedot kiinalaisista yrityksistä olivat niin puutteellisia, SIRPI ei sisällyttänyt niitä vertailuun. Mikäli kiinalaisyritykset olisivat olleet mukana, Patria ja israelilaiset yritykset olisivat vastaavasti jääneet kauemmas kärjestä.

17. SIPRI (2021). SIPRI Arms Industry Database. Saatavilla: sipri.org/databases/armsindustry
18. SIPRI (2021). Sources and methods. Saatavilla: sipri.org/databases/armstransfers/sources-and-methods.
19. Puolustusministeriö (julkaisuaika tuntematon). Osastrategia: Puolustushallinnon materiaalipolitiikka. Saatavilla: www.defmin.fi/files/1831/materiaalipolitiikka.pdf, s. 3 ja 17.
20. Valtioneuvoston asetus puolustustarvikkeiden vientiä koskevan lupaharkinnan yleisistä edellytyksistä. Saatavilla: www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2020/20200070
21. Uppsala Conflict Data Program (2021). Saatavilla: ucdp.uu.se. Uppsalan tietojen mukaan Israelissa väkivaltaisuuksissa on kuollut vuosina 2000–2020 yhteensä noin 7400 henkeä, Etelä-Afrikassa 3 henkeä ja Etelä-Koreassa ei yhtäkään henkeä. Tarkastelussa ovat mukana väkivaltaisuuudet, joissa vastakkain taistelevat kaksi valtiota tai valtio ja jokin aseellinen ryhmä, ja väkivaltaisuuudet, joissa vastakkain on kaksi ei-valtiollista aseellista ryhmää.
22. Britannia on laskettu EU-maaksi, sillä se on ollut liki koko tarkastelujakson EU:n jäsen.
23. Globes (2019). Defense Ministry seeks to expand Israel's arms exports. Saatavilla: en.globes.co.il/en/article-defense-ministry-seeks-to-expand-israels-arms-exports-1001308636
24. Tässä selvityksessä käytän termiä ”sotatuote”, jolla tarkoitetaan samaa kuin lainsäädännössä termillä ”puolustustarvike”. Tuotteisiin sisältyy esimerkiksi ohjelmistoja ja lisenssejä, joten ”tuote” voidaan katsoa kuvaavammaksi sanaksi kuin ”tarvike”. Tuotteet on kehitetty ensisijaisesti sodankäyntiä varten, ja ne soveltuvat puolustautumisen lisäksi hyökkäämiseen, näin ollen termi ”sotatuote” on kokonaisuudessaan kuvaavampi.
25. Sähköposti puolustusministeriö – kirjoittaja, 1.9.2021.
26. Sähköposti puolustusministeriö – kirjoittaja, 12.11.2021.
27. Sähköposti puolustusministeriö – kirjoittaja, 1.9.2021.
28. Lähetin tietopyynnön sähköpostitse Pääesikunnan kirjaamoon 9.9.2021. Lähetin sähköpostia uudelleen 11.10.2021 ja kysyin arviota siitä, milloin voisin saada vastauksen tietopyyntööni. Molemmilla kerroilla sain vastaukseksi ainoastaan kirjaamon kuittauksen viestini saapumisesta perille.
29. SaferGlobe (2015). Suomen asevalvontaraportti. Saatavilla: saferglobe.fi/wp-content/uploads/2017/03/suomen_asevalvontaraportti_2015_pdf.pdf, s. 31 ja 34
30. SaferGlobe (2016). Suomen asevalvontaraportti. Saatavilla: saferglobe.fi/wp-content/uploads/2017/08/suomen_asevalvontaraportti_2016_pdf.pdf, s. 35.
31. Valtioneuvosto (2019). Puolustusvoimat hankkii vastatykistötutkia ja kehittää suorituskykyään. Saatavilla: valtioneuvosto.fi/se/-/puolustusvoimat-hankkii-vastatykistotutkia-ja-kehittaa-suorituskykyaan
32. Helsingin Sanomat (2017). Suomi hankkii vastatykistötutkia pikavauhtia – venäläiset ovat käyttäneet vastaavia tutkia tuhoisasti Ukrainan sodassa. Saatavilla: www.hs.fi/kotimaa/art-2000005100758.html
33. Helsingin Sanomat (2019). Miksi Suomen uudesta aseostosta vaietaan? Israelilainen tutka pidetään visusti piilossa, ja jopa hankintapäätös on salainen. Saatavilla: www.hs.fi/kotimaa/art-2000005967064.html
34. ”dozens of millions of US dollars”. Israel Defense (2019). Finland Acquires Tank Cartridges from Elbit Systems' Land Division. Saatavilla: www.israeldefense.co.il/en/node/41358
35. Hankintapäätös VN/13220/2019-PLM-2, s. 3. Pintatorjuntaohjusjärjestelmän hankintapäätöksestä, joka ylittää 40 miljoonaa euroa, maininta puollosta löytyy. VN/3121/2018-PLM-2, s. 5.
36. Sähköposti puolustusministeriö – kirjoittaja, 12.11.2021.
37. Helsingin Sanomat (2019). Gabriel-ohjuksen salaisuuden verho raottuu: Merivoimat julkaisi erittäin harvinaisen kuvan. Saatavilla: www.hs.fi/kotimaa/art-2000006342667.html
38. Reuters (2008). Israel's Elbit Systems completes Tadiran integration. Saatavilla: www.reuters.com/article/elbit-tadiran-idINL0127814820080701
39. Reuters (2019). Elbit completes purchase of Israel's IMI after government approval. Saatavilla: www.reuters.com/article/us-elbit-systems-imi-idUKKCN1NU0HK
40. Helsingin Sanomat (2014). Israelin aseyhtiöille sota on parasta mainosta. Saatavilla: www.hs.fi/ulkomaat/art-2000002752572.html
41. Vuosien 2014–2020 osalta: Valtiovarainministeriö (2021). Tutki budjettia -palvelu, sotilaallinen maanpuolustus. Saatavilla: tutkibudjettia.fi/talousarvio/menot/27/10; vuosien 2008–2013 osalta: Valtiovarainministeriö (2021). Valtion talousarvioesitykset: aiemmat talousarviot. Saatavilla: budjetti.vm.fi/indox/tae/etusivu_aiemmat.jsp?lang=fi
42. Puolustusministeriö (2022). Ilmatorjunnan korkeatorjuntakyvyn rakentaminen etenee. Saatavilla: https://www.defmin.fi/ajankohtaista/tiedotteet_ja_uutiset/ilmatorjunnan_korkeatorjuntakyvyn_rakentaminen_etenee.12506.news#36d71c80; Helsingin Sanomat (2021). Ilmatorjunnan suuri ohjuskauppa myöhästyy koronapandemian vuoksi, Puolustusvoimat on ollut vaitonainen jopa miljardiluokan hankinnasta. Saatavilla: www.hs.fi/kotimaa/art-2000007938858.html
43. Puolustusvoimat (2017). Hornetin seuraajahankkeen asejärjestelmiä ja varusteita koskeva tietopyyntö on lähetetty. Saatavilla: puolustusvoimat.fi/-/hornetin-seuraajahankkeen-asejarjestelmia-ja-varusteita-koskeva-tietopyynto-on-lahetetty.
44. Sähköposti puolustusministeriö – kirjoittaja, 3.11.2021.
45. Valtioneuvosto (2021). Hankintapäätös PLM/2021/72, HX-hävittäjäjärjestelmän hankinta. Saatavilla: valtioneuvosto.fi/paatokset/paatos?decisionId=0900908f8077d4c9

46. Sähköposti Puolustusvoimien logistiikkalaitos – kirjoittaja, 15.12.2021.
47. Valtioneuvosto (2021). Hankintapäätös PLM/2021/72, HX-hävittäjäjärjestelmän hankinta: liite 2, hankintapäätöksen julkinen perustelu muistio. Saatavilla: valtioneuvosto.fi/delegate/file/99124
48. Sähköposti puolustusministeriö – kirjoittaja, 8.11.2021.
49. Suomen kuvalehti (2021). Hävittäjähankinnassa salamyhkäisyys jatkuu myös kaupanteon jälkeen: viestinnän suuntaviivatkin ovat salaisia. Saatavilla: suomenkuvalehti.fi/jutut/kotimaa/havittajahankinnassa-salamyhkäisyys-jatkuu-myos-kaupanteon-jalkeen-viestinnan-suuntaviivatkin-ovat-salaisia/
50. Tulli (2021). Uljas-tietokanta. Saatavilla: uljas.tulli.fi/v3rti/. Siviliaseisiin on tässä laskettu mukaan samat tullen tuoteluokat kuin SaferGloben kokoamassa tietokannassa Suomen aseviennistä, ks. SaferGlobe (2021). Suomen asevalvontaraportti: Avoin data. Saatavilla: saferglobe.fi/armsreport/downloads/?lang=fi.
51. Hankintapäätös FI.PLM.2017-2354
52. Sähköposti puolustusministeriö – kirjoittaja, 12.11.2021; Laki valtioneuvostosta. Saatavilla: finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2003/20030175
53. Puolustusministeriö (2021). Korvettien hankintahinta on 1,3 mrd euroa. Saatavilla: www.defmin.fi/etusivu/ puolustushallinto/strategiset_suorituskykyhankkeet/taistelualushanke_laivue_2020/laivue_2020_-hanke/kustannusarvio#a9f62413.
54. Puolustusministeriö (2021). HX-hanke: hankintahinta. Saatavilla www.defmin.fi/etusivu/puolustushallinto/strategiset_suorituskykyhankkeet/havittajahanke_hx/hx-hanke/valintaprosessi/hankintahinta#a9f62413
55. Hankintapäätökset ja vastatykistötutkien osalta Valtioneuvosto (2019). Puolustusvoimat hankkii vastatykistötutkia ja kehittää suorituskykyään. Saatavilla: valtioneuvosto.fi/se/-/puolustusvoimat-hankkii-vastatykistotutkia-ja-kehittaa-suorituskykyaan
56. Sähköposti puolustusministeriö – kirjoittaja, 12.11.2021.
57. Valtioneuvosto (2021). Ministerivaliokunnat. Saatavilla: valtioneuvosto.fi/tietoa/ministerivaliokunnat
58. Laki julkisista puolustus- ja turvallisuus hankinnoista. Saatavilla: www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2011/20111531
59. Sähköposti ulkoministeriö – kirjoittaja, 30.12.2021.
60. KK 920/2002 vp. Saatavilla: www.eduskunta.fi/FI/vaski/Kysymys/Documents/kk_920+2002.pdf
61. Yle (2013). Suomi asekaupoilla pahisten kanssa. Saatavilla: areena.yle.fi/audio/1-1889253, 47 minuutin kohdalta.
62. Sähköposti puolustusministeriö – kirjoittaja, 12.11.2021.
63. Sähköposti ulkoministeriö – kirjoittaja, 30.12.2021.

3. Moni Suomesta Israeliin viety sotatuote ei jää Israeliin

64. SaferGlobe (2021), Suomen asevalvontaraportti: Suomen asevientidata 2002–2020. Saatavilla: saferglobe.fi/armsreport/downloads/?lang=fi
65. SaferGlobe (2021), Suomen asevalvontaraportti: Asevientitietokannan metadata. Saatavilla: saferglobe.fi/armsreport/downloads/?lang=fi, s. 9–10; Sähköposti puolustusministeriö – kirjoittaja 11.11.2021.
66. ICAHD (2010). Vetoamus Suomen ja Israelin asekaupan lakkauttamiseksi. Saatavilla: www.icahd.fi/vetoamus-suomen-ja-israelin-asekaupan-lakkauttamiseksi-2/
67. Helsingin Sanomat (2016). Sipilän hallitus siunasi sotilaskiväärien kaupat sortovaltio Turkmenistaniin ja Jemenissä sotiin arabimaihin – Miksi Suomen linja muuttui? Saatavilla: www.hs.fi/sunnuntai/art-2000002926568.html
68. SaferGlobe (2020). Aseviennin läpinäkyvyys Suomessa, taulukon arvioiden perusteet ja tarkennuksia. Saatavilla: www.saferglobe.fi/wp-content/uploads/2020/10/saferglobe_aseviennin_lapinakyvyys_suomessa_taulukon_arvioiden_perusteet_ja_tarkennuksia2.pdf, s. 8.
69. Vientiluvat FI.PLM.2008-777, FI.PLM.2009-3994 ja FI.PLM.2010-5320
70. Vientiluvat PLM18000232, PLM19000089, PLM19000155 ja PLM20000207
71. Vientiluvat FI.PLM.2008-81, FI.PLM.2008-1969 ja FI.PLM.2010-2355
72. Vientiluvat FI.PLM.2011-2738, FI.PLM.2011-4700, FI.PLM.2011-4701 ja FI.PLM.2016-2050; sähköposti Noptel – kirjoittaja 20.10.2021.
73. SaferGlobe (2017). Patria pyrkii nousemaan maihin Yhdysvaltain merijalkaväen kanssa. Saatavilla: saferglobe.fi/armsreport/articles/13/; vientiluvat FI.PLM.2012-4912 ja FI.PLM.2012-6200.
74. Vientiluvat FI.PLM.2015-6718, PLM17000400, PLM18000138 ja PLM19000121.
75. Sähköposti Patria – kirjoittaja, 27.10.2021.
76. Sähköposti Patria – kirjoittaja, 27.10.2021.
77. Vientilupa PLM19000392
78. Sähköposti Patria – kirjoittaja, 27.10.2021; puhelinkeskustelu Patria – kirjoittaja, 27.10.2021.
79. Vientiluvat PLM20000128 ja PLM20000244.
80. Patrian julkaisu Instagramissa 19.8.2020. Saatavilla: www.instagram.com/p/CEFFxBFee2/.
81. Sähköposti Patria – kirjoittaja, 27.10.2021; Patria (2020). Patria AMVXP jatkaa Bulgarian ajoneuvohankkeen toiseen vaiheeseen. Saatavilla: www.patriagroup.com/fi/media/tiedotteet/2020/patria-amvxp-jatkoon-bulgarian-ajoneuvohankkeen-toiseen-vaiheeseen

82. Reuters (2021). Bulgaria to cancel \$1.74 billion armoured vehicle tender, defence minister says. Saatavilla: www.reuters.com/article/us-bulgaria-defence-vehicles-idUSKBN2AX1RZ; Bulgarian yleisradio-yhtiö (2021). Bulgaria suspends tender for acquisition of new infantry fighting vehicles. Saatavilla: bnr.bg/en/post/101437655/bulgaria-suspends-procurement-for-acquisition-of-new-infantry-fighting-vehicles
83. Robonic (2012). Robonic Kontio (MC2555LLR) pneumatic UAV launcher. Saatavilla: www.robonic.fi/wp-content/uploads/2012/10/MC2555LLR_RGB.pdf
84. Sähköposti Robonic – kirjoittaja, 3.11.2021.
85. Laki puolustustarvikkeiden viennistä. Saatavilla: www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2012/20120282_2_8; sähköposti puolustusministeriö – kirjoittaja 19.10.2021.
86. Sähköposti Millog – kirjoittaja, 22.10.2021.
87. Valtioneuvoston asetus turvallisuusluokitellun tiedon vastavuoroisesta suojaamisesta Israelin kanssa tehdyn sopimuksen voimaansaattamisesta ja sopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta annetun lain voimaantulosta (2012). Saatavilla: www.finlex.fi/fi/sopimukset/sopsteksti/2012/20120035
88. Eduskunnan täysistunnon pöytäkirja 28/2012 vp. Saatavilla: www.eduskunta.fi/FI/Vaski/sivut/trip.aspx?triptype=ValtiopaivaAsiakirjat&docid=ptk+28/2012
89. Hallituksen esitys 4/2012 vp. Saatavilla: www.eduskunta.fi/FI/vaski/HallituksenEsitys/Documents/he_4+2012.pdf, s 3.
90. Eduskunnan täysistunnon pöytäkirja 23/2012 vp. Saatavilla: www.eduskunta.fi/FI/vaski/Poytakirja/Documents/ptk_23+2012.pdf, s. 7.
91. OCCARissa on kuusi jäsenvaltiota, jotka ovat Belgia, Ranska, Saksa, Italia, Espanja ja Britannia. Lisäksi ohjelmaan osallistuu kuusi valtiota, jotka eivät ole ohjelman jäseniä, nämä ovat Alankomaat, Liettua, Puola, Ruotsi, Suomi ja Turkki.
92. Ulkoministeriö (2021). Voimassa olevat tietoturvaluusussopimukset. Saatavilla: um.fi/voimassa-olevat-tietoturvaluusussopimukset
93. Hallituksen esitys 4/2012 vp. Saatavilla: www.eduskunta.fi/FI/vaski/HallituksenEsitys/Documents/he_4+2012.pdf, s 4.
94. Vientilupapäätös FI.PLM.2010-1994
95. Vientilupa PLM17000426
96. BBC (2016). Mavi Marmara: Why did Israel stop the Gaza flotilla? Saatavilla: www.bbc.com/news/10203726; The Guardian (2010). Israeli attack on Gaza flotilla sparks international outrage. www.theguardian.com/world/2010/may/31/israeli-attacks-gaza-flotilla-activists
97. Suomen kuvalehti (2010). Ohjuksia ja salaimia: Suomi jatkaa asekauppaa Israelin kanssa. Saatavilla: suomenkuvalehti.fi/jutut/kotimaa/ohjuksia-ja-salaimia-suomi-jatkaa-asekauppaa-israelin-kanssa/
98. Vientiluvat FI.PLM.2015-5532 ja FI.PLM.2015-5527; Sähköposti Noptel – kirjoittaja, 20.10.2021.
99. MTV Uutiset (2015). Ministeriön linja muuttui: Suomi kielsi sotatuoteviennin Thaimaahan. Saatavilla: www.mtvuutiset.fi/artikkeli/suomi-kielsi-sotatuotteiden-viennin-thaimaahan/4838388#gs.eg2f0a
100. Puolustusministeriö (2021). Puolustusministeriön raportti puolustustarvikkeiden viennistä 2020. Saatavilla: www.eduskunta.fi/FI/vaski/JulkaisuMetatieto/Documents/EDK-2021-AK-382224.pdf, s 8.
101. Valtioneuvosto (2018). Valtioneuvoston yleisistunto 31.5.2018. Saatavilla: valtioneuvosto.fi/-/10616/valtioneuvoston-yleisistunto-31-5-2018; Sähköposti puolustusministeriö – kirjoittaja 8.10.2021.
102. Laki puolustustarvikkeiden viennistä, 20 §. Saatavilla: www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2012/20120282
103. Lain mukaan valtioneuvoston käsittelyyn voidaan ohjata luvan arvosta ja poliittisesta merkityksestä riippuen luvat, jotka kuuluvat EU:n puolustustarvikeluettelon tuoteluokkiin 1–10 ja 12. Nämä luokat ovat pienaseet (ML1), raskaat aseet (ML2), ampujatarvikkeet (ML3), pommit, ohjukset, muut räjähteet ja panokset (ML4), tulenjohtolaitteet (ML5), sotilasajoneuvot (ML6), taisteluvälineet ja niiltä suojautuminen (ML7), energia-aineet (ML8), sota-alukset (ML9), ilma-alukset (ML10) ja suurnopeusaseet (ML12). Näin ollen valtioneuvoston käsittelyyn ei voida ohjata tuoteluokkiin 11 ja 13–22 kuuluvia tuotteita, nämä luokat ovat sodankäynnin laitteet (ML11), panssarointi- ja suojaruuvit (ML13), sotilaskoulutusvälineet (ML14), kuvaus- ja vastatoimivälineet (ML15), puolivalmiit osat sotatuotteisiin (ML16), muut tarvikkeet (ML17), tuotantovälineet (ML18), suunnatun energian asejärjestelmät (ML19), kryogeeniset ja suprajohdat (ML20), ohjelmistot (ML21) ja muu sotilasteknologia (ML22). Oheiset luokkien nimet ovat SaferGloben asevientitietokannassaan käyttämiä yksinkertaisia, varsinaiset luokat sisältöineen ja poikkeuksineen löytyvät EU:n puolustustarvikeluettelosta. Ks. SaferGlobe (2021), Suomen asevalvontaraportti: Suomen asevientidata 2002–2020. Saatavilla: saferglobe.fi/armsreport/downloads/?lang=fi; Euroopan unionin virallinen lehti (2020). Euroopan unionin yhteinen puolustustarvikeluettelo. Saatavilla: [eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/TXT/PDF/?uri=CELEX:52020XG0313\(07\)&from=FI](http://eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/TXT/PDF/?uri=CELEX:52020XG0313(07)&from=FI)
104. SaferGlobe (2021), Suomen asevalvontaraportti: Suomen asevientidata 2002–2020. Saatavilla: saferglobe.fi/armsreport/downloads/?lang=fi; vientilupa PLM18000087; vientilupa FI.PLM.2011-5445.

129. YK:n päätöslauselma 242 (1967). Saatavilla: digitallibrary.un.org/record/90717; YK:n päätöslauselma 338 (1973). Saatavilla: digitallibrary.un.org/record/93466
130. EU (2021). Six-Month Report on Israeli settlements in the occupied West Bank, including East Jerusalem: Reporting period January–July 2020. Saatavilla: eeas.europa.eu/sites/default/files/six_month_report_on_israeli_settlements_in_the_occupied_west_bank_including_east_jerusalem_reporting_period_january_to_july_2020.pdf, s. 2.
131. Kansainvälinen tuomioistuin (2021). Legal Consequences of the Construction of a Wall in the Occupied Palestinian Territory. Saatavilla: www.icj-cij.org/en/case/131
132. Helsingin Sanomat (2014). Kansainvälinen yhteisö pitää Israelin siirtokuntia laittomina. Saatavilla: www.hs.fi/ulkomaat/art-2000002707442.html
133. Ulkoministeriö (2021). Suomen lausunto viime päivien tapahtumista Lähi-idässä. Saatavilla: um.fi/uutiset/-/asset_publisher/GRSnUwaHDPv5/content/suomen-lausunto-viime-p%25C3%25A4ivien-tapahtumista-1%25C3%25A4hi-id%25C3%25A4ss%25C3%25A4
134. Geneven sopimus, 49. artikla. Saatavilla: www.finlex.fi/fi/sopimukset/sopsteksti/1955/19550008/19550008_5#idm45237814015312
135. Encyclopedia Britannica (2021). Gaza Strip. Saatavilla: www.britannica.com/place/Gaza-Strip; Human Rights Watch (2014). Gaza: Donors, UN Should Press Israel on Blockade. Saatavilla www.hrw.org/news/2014/10/12/gaza-donors-un-should-press-israel-blockade#
136. YK (2019). Gaza blockade causes 'near ten-fold increase' in food dependency, says UN agency. Saatavilla: news.un.org/en/story/2019/05/1038401
137. Uppsala Conflict Data Program (2021). Israel. Saatavilla: ucdp.uu.se/country/666
138. The Washington Post (2021). The Israeli-Palestinian conflict: A chronology. Saatavilla: www.washingtonpost.com/world/2021/05/13/israel-palestinians-timeline-conflict/
139. BBC (2021). Israel-Gaza violence: The strength and limitations of Hamas' arsenal. Saatavilla: www.bbc.com/news/world-middle-east-57092245
140. Lähteet vuosittain: 2008–2009: The Washington Post (2021). The Israeli-Palestinian conflict: A chronology. Saatavilla: www.washingtonpost.com/world/2021/05/13/israel-palestinians-timeline-conflict/ (lehden mukaan sodassa kuoli ”yli 1110 palestiinalaista ja ainakin 13 israelilaista”); 2014: YK:n ihmisoikeusneuvoston raportti, johon viitattu lähteessä BBC (2015). Gaza conflict 2014: 'War crimes by both sides' – UN. Saatavilla: www.bbc.com/news/world-middle-east-33223365; 2021: Israelin ulkoministeriö (2021). Operation Guardian of the Walls. Saatavilla: mfa.gov.il/MFA/ForeignPolicy/Terrorism/Palestinian/Pages/Operation-Guardian-of-the-Walls-10-May-2021.aspx; YK:n humanitaaristen asioiden koordinoitintoimisto (2021). Occupied Palestinian Territory (oPt): Response to the escalation in the oPt: Situation Report No. 1: 21–27 May 2021. Saatavilla reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/Occupied%20Palestinian%20Territory%20%28oPt%29%20-%20Response%20to%20the%20escalation%20in%20the%20oPt%20-%20Situation%20Report%20No.%201%2C%2021%20-%2027%20May%202021.pdf.
141. YK (2009). UN mission finds evidence of war crimes by both sides in Gaza conflict. Saatavilla: news.un.org/en/story/2009/09/312502-un-mission-finds-evidence-war-crimes-both-sides-gaza-conflict
142. BBC (2015). Gaza conflict 2014: 'War crimes by both sides' – UN. Saatavilla: www.bbc.com/news/world-middle-east-33223365
143. Human Right Watch (2021). Gaza: Apparent War Crimes During May Fighting. Saatavilla: www.hrw.org/news/2021/07/27/gaza-apparent-war-crimes-during-may-fighting
144. BBC (2021). ICC opens 'war crimes' investigation in West Bank and Gaza. Saatavilla: www.bbc.com/news/world-middle-east-56249927
145. SIPRI (2021). World nuclear forces. Saatavilla: www.sipri.org/research/armament-and-disarmament/nuclear-disarmament-arms-control-and-non-proliferation/world-nuclear-forces; Arms Control Association (2021). The Nuclear Nonproliferation Treaty (NPT) at a Glance. Saatavilla: www.armscontrol.org/factsheets/nptfact
146. YK:n aseistariisutointoimisto (2021). Treaty on the Non-Proliferation of Nuclear Weapons. Saatavilla: treaties.unoda.org/t/npt
147. Haaretz (2014). For Israeli Arms Makers, Gaza War Is a Cash Cow. Saatavilla: www.haaretz.com/gaza-war-is-arms-industry-cash-cow-1.5258893
148. Englanniksi ”operationally-proven systems”. Elbit (2021). Saatavilla elbitsystems.com/about-us-introduction/
149. SIBAT (2021). About us. Saatavilla: www.sibat.mod.gov.il/Sibat/Pages/Overview.aspx
150. Yle (2019). Suomi tilaa maavoimille tykkitutkia – edellinen hankinta Israelista herätti vastustusta. Saatavilla: yle.fi/uutiset/3-10592322
151. Puolustusministeriö (julkaisuaika tuntematon). Osastrategia: Puolustushallinnon materiaalipolitiikka. Saatavilla: www.defmin.fi/files/1831/materiaalipolitiikka.pdf
152. Patria (2016). Patria AMV vehicle selected by the United Arab Emirates. Saatavilla: www.patriagroup.com/news-room/news/2016/patria-amv-vehicle-selected-by-the-united-arab-emirates
153. Pykälä, Jarmo (2014). Suomalainen asekauppa: Rahan, vallan ja sodan ytimessä. Like, Helsinki, s. 209.

154. Ulkoministeriö (2021). Suomen lausunto viime päivien tapahtumista Lähi-idässä. Saatavilla: um.fi/lausunnot/-/asset_publisher/6zHpMjnlHgl/content/suomen-lausunto-viime-p%25C3%25A4ivien-tapahtumista-1%25C3%25A4hi-id%25C3%25A4ss%25C3%25A4.
155. ICAHD (2010). Vetoamus Suomen ja Israelin asekaupan lakkauttamiseksi. Saatavilla: www.icahd.fi/vetoamus-suomen-ja-israelin-asekaupan-lakkauttamiseksi-2/
156. ICAHD (2021). Meistä. Saatavilla: www.icahd.fi/meista/
157. Helsingin Sanomat (2010). Aseveljemme Israel. Saatavilla: www.hs.fi/sunnuntai/art-2000004761646.html
158. Helsingin Sanomat (2010). Halonen ja Stubb: Asekauppa Israelin kanssa on vähäistä. Saatavilla: www.hs.fi/kotimaa/art-2000004761875.html
159. Yle (2013). Ulkoministeri Tuomioja purkaisi asekauppayhteistyön Israelin kanssa. Saatavilla: yle.fi/uutiset/3-6638714
160. Iltalehti (2014). Rinne haluaa jäädättää Israel-asekaupat. Saatavilla: www.iltalehti.fi/uutiset/a/2014081118563131
161. Marin, Sanna (2014). SDP:n ajettava Palestiinan valtion tunnustamista. Saatavilla: www.sannamarin.net/blogi/2014/08/12/134/?page2
162. Arhinmäki, Paavo (2014). Twitter-päivitys. Saatavilla: twitter.com/paavoarhinmaki/status/495106921171804161
163. Vihreät (2014). Facebook-päivitys. Saatavilla: www.facebook.com/vihreat/photos/a.35864760600.352936.33722070600/10154550530235601/
164. Kansan Uutiset (2021). Li Andersson: Kaikki asekauppa Israelin kanssa lopetettava – toivoo lisää poliittista tukea vasemmistoliiton tavoitteelle. Saatavilla: www.kansanuutiset.fi/artikkeli/4507759-li-andersson-kaikki-asekauppa-israelin-kanssa-lopetettava-toivoo-lisaa-poliittista-tukea-vasemmistoliiton-tavoitteelle
165. Vasemmistoliitto (2019). Eduskuntavaaliohjelma 2019. Saatavilla: vasemmisto.fi/eduskuntavaaliohjelma-2019/
166. Kirjallinen kysymys KK 333/2021 vp. Saatavilla: www.eduskunta.fi/FI/vaski/Kysymys/Sivut/KK_333+2021.aspx
167. Kirjallinen kysymys KK 321/2021 vp. Saatavilla: www.eduskunta.fi/FI/vaski/Kysymys/Sivut/KK_321+2021.aspx
168. Vastaus kirjalliseen kysymykseen KKV 321/2021 vp. Saatavilla: www.eduskunta.fi/FI/vaski/Kysymys/Documents/KKV_321+2021.pdf; Vastaus kirjalliseen kysymykseen KKV 333/2021 vp. Saatavilla: www.eduskunta.fi/FI/vaski/Kysymys/Documents/KKV_333+2021.pdf
169. Lakialoite LA 23/2021 vp. Saatavilla: www.eduskunta.fi/FI/vaski/KasittelytiedotValtiopaivaasia/Sivut/LA_23+2021.aspx
170. Eduskunnan täysistunnon pöytäkirjan asiakohta PTK 136/2021 vp. Saatavilla: www.eduskunta.fi/FI/vaski/PoytakirjaAsiakohta/Sivut/PTK_136+2021+10.aspx
171. Rauhanpuolustajat (2021). Suomen valvottava aseostojensa ihmisoikeusvaikutuksia, vaaditaan lakialoitteessa. rauhanpuolustajat.org/suomen-valvottava-aseostojensa-ihmisoikeusvaikutuksia-vaaditaan-lakialoitteessa/
172. Suomen asekaupasta käydyin keskustelun argumenteista tarkemmin, ks. Pykälä, Jarmo (2014). Suomalainen asekauppa: Rahan, vallan ja sodan ytimessä. Like, Helsinki, s. 71–136.
173. Kansan Uutiset (2021). Li Andersson: Kaikki asekauppa Israelin kanssa lopetettava – toivoo lisää poliittista tukea vasemmistoliiton tavoitteelle. Saatavilla: www.kansanuutiset.fi/artikkeli/4507759-li-andersson-kaikki-asekauppa-israelin-kanssa-lopetettava-toivoo-lisaa-poliittista-tukea-vasemmistoliiton-tavoitteelle
174. Ulkoministeriö (2021). Kansainväliset pakotteet. Saatavilla: um.fi/pakotteet
175. SIPRI (2021). Arms embargoes. Saatavilla: sipri.org/databases/embargoes
176. Valtioneuvosto (2018). Ei edellytyksiä uusille asevientiluvulle Saudi-Arabiaan tai Arabiemiraatteihin. Saatavilla valtioneuvosto.fi/-/ei-edellytyksia-uusille-asevientiluvulle-saudi-arabiaan-tai-arabiemiraatteih-1
177. Yle (2019). Suomi tuomitsee Turkin hyökkäyksen Syyriaan – asevientiluvat Turkkiin jäädytetään. Saatavilla: yle.fi/uutiset/3-11013073
178. SaferGlobe (2021). Suomi myönsi poikkeuksellisen suuret ja pitkäkestoiset vientiluvat Arabiemiirikuntiin. Saatavilla: saferglobe.fi/armsreport/articles/36/
179. Euroopan unionin neuvoston yhteinen kanta 2008/944/YUTP. Saatavilla: eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/TXT/PDF/?uri=CELEX:32008E0944
180. YK (2021). Arms Trade Treaty. Saatavilla: www.un.org/disarmament/convarms/arms-trade-treaty-2/
181. SaferGlobe (2021). Suomen asevalvontaraportti: Suomen asevientidata 2002–2020. Saatavilla: saferglobe.fi/armsreport/downloads/?lang=fi
182. Puhelinkeskustelu Patria – kirjoittaja, 27.10.2021.
183. Ulkoministeriö (2021). Kansainväliset pakotteet. Saatavilla: um.fi/pakotteet
184. Ulkoministeriö (2021). Pakotteet maittain. Saatavilla: um.fi/pakotteet-maittain
185. Ulkoministeriö (2021). Iran: pakotteet. Saatavilla: um.fi/pakotteet-maittain/-/asset_publisher/4MioQZzJNVo/content/iran-pakotteet/385142
186. Ulkoministeriö (2021). Libya: pakotteet. Saatavilla: um.fi/pakotteet-maittain/-/asset_publisher/4MioQZzJNVo/content/libya-pakotteet/385142
187. Osa Pohjois-Korea koskevista pakotteista on EU:n itsensä määräämiä. Osa EU:n asettamista pakotteista puolestaan panee täytäntöön YK:n määräämät pakotteet. Ulkoministeriö (2021). Pohjois-Korea: pakotteet. Saatavilla: um.fi/pakotteet-maittain/-/asset_publisher/4MioQZzJNVo/content/pohjois-korea-pakotteet/385142

188. Ulkoministeriö (2021). Syyria: pakotteet. Saatavilla: um.fi/pakotteet-maittain/-/asset_publisher/4MioQZzZJNVo/content/syyria-pakotteet/385142
189. Ulkoministeriö (2021). Ukrainan tilanne: pakotteet (sisältäen Venäjän federaatioon ja venäläisiin tahoihin kohdistetut pakotteet). Saatavilla: um.fi/pakotteet-maittain/-/asset_publisher/4MioQZzZJNVo/content/ukrainan-tilanne-pakotteet/385142
190. Andersson, Li (2021). Facebook-julkaisu. Saatavilla: www.facebook.com/permalink.php?story_fbid=4298019110232931&id=180708511964032
191. Sanna Marin (2014). Israel-Palestiina konfliktista keskusteltava asiallisesti. Saatavilla: www.sannamarin.net/blogi/2014/08/14/135
192. Hägglundin muistelmia on lainannut Majander, Mikko (2021). Hävittäjät heijastavat Suomen viiteryhmää. Teoksessa Kiljunen, Kimmo (toim.) Raportti uusien hävittäjien hankinnasta. Into, Helsinki, s. 253.
193. Puolustusministeriö (2021). Hävittäjien vertailu ja valinta – näin Suomelle valitaan paras monitoimihävittäjä. Saatavilla: www.defmin.fi/etusivu/puolustushallinto/strategiset_suorituskykyhankkeet/havittajahanke_hx/hx-hanke/valintaprosessi#6c3cdde0
194. Tiedossani ei ole tapausta, jossa Suomi olisi päättänyt olla tuomatta aseita jostain valtiosta tämän kyseenalaisten toimien vuoksi. Tiedustelin ulkoministeriöltä, onko Suomi ylipäänsä asettanut tuonnille kansallisia rajoitteita tai pakotteita. Ulkoministeriöstä saamani vastauksen mukaan Suomi ei ole asettanut kansallisella tasolla pakotteita. En kuitenkaan saanut vastausta tarkentavaan kysymykseeni siitä, olisiko Suomi jossain tapauksissa rajoittanut tuontia jollain muilla kansallisilla toimenpiteillä kuin pakotteilla. Sähköposti ulkoministeriö – kirjoittaja, 2.12.2021.
195. Sähköposti puolustusministeriö – kirjoittaja, 12.11.2021.
196. Sähköposti Millog – kirjoittaja, 22.10.2021.

ISBN: 978-951-807-115-3

9 789518 071153